

TACVINORVM, SEV TABV-
LARVM particularium CANO-
NES introductorij .

CANON .I. Ad intellectum Tacui-
ni, seu Tabulae primae, febris
Ephimeræ .

Membra
simplicia.

Composita
Officialia.

Morbus.
Consimilis.

Officialis.

DEVIDENTIAM eorum quæ dicuntur in diuisione & Canonibus morborum istius Tabulae, notandum est, quod Membrorum corporis quædam sunt Simplicia, quædam Composita. Simplicia membra dicuntur, quæ sunt similia in omnibus suis partibus: sicut caro, pinguedo, neruus, os, cartilago, & similia. Et ideo dicuntur Consimilia: & morbi ijs aduenientes dicuntur Consimiles, scilicet qualitatum, ut caliditatis, frigiditatis, siccitatis, humiditatis, singulariter, uel complexe. ut caliditatis & siccitatis simul, caliditatis & humiditatis simul, frigiditatis & humiditatis simul, frigiditatis & siccitatis simul. Et isti omnes morbi possunt esse sine materia, uel cum materia, idest, humore. Membra autem Composita dicuntur, quia componuntur ex simplicibus: & dicuntur Officialia, quia ad aliquod officium deputata sunt: sicut oculus ad uidendum, auris ad audiendum, lingua ad gustandum & loquendum, manus ad palpandum & operandum, & sic de alijs. Et ideo morbi his membris aduenientes, dicuntur Officiales. Et isti morbi sunt quatuor generum, scilicet quantitatis, figuræ, numeri, et positionis, siue situs. Et nota, per hanc diuisionem non excluditur, quin membrum compositum, seu officiale, possit incurrere morbum consimilem. Et morbus communiter dicitur, quia participat, obestque membris: sicut est solutio continuitatis. Et possibile est, duos de istis morbis esse simul in uno membro, & aliquando tres. sicut in apostemate.

Morbus est quædam dispositio mala, lædens in corpore operationes naturæ per se, & non per medium, ut fit læsio apostematis in gutture per anhelitum & glutitum. Morbus triplex est. In primis dicitur Consimilis, uidelicet procedens in membris consimilibus corporis. scilicet instrumentis compositis de membris consimilibus. Et accipitur nomen eius de nomine loci in quo est. Dicitur etiam Officialis, quia accidit in membris officialibus. Etiam dicitur Separatio continuitatis: qui est quidam morbus procedens in partibus coniunctis in se, et separatis secundum id quod continuatum est in eis: et est communis membris consimilibus, & officialibus. Et nomen eius accipitur de loco in quo accidit. Et hæc est ratio digna, quia corpus quando transgreditur æqualitatem, eius morbus erit aut in ordine membrorum quæ consimilia sunt in partibus ipsorum, & dicitur consimilis: aut in ordine membrorum officialium post membra consimilia, & dicitur officialis: aut in ordine totius corporis post membra principalia ex separatione illius quod continuatum est in corpore: & dicitur

continuitatis. I
singulares
sed compositi su
licet. ex qu
Morbi offic
aut in quanti
modis sunt. In
asperita
aut ex h
paruica
augmento: au
positione me
aut prop
aliquam que
non adhare
Qui si fit in
plaga. Si ex
Si in uena p
dicitur.
uel discoria
pedis. Quilib
et accidēs se
hoc in diu
in membris
Qui uero eoru
interioribus
sunt exteriori
Exterior erit i
punctione alic
liber iste supe
de febris com
cursum superg
corporis, suosq
quod est i
humoribus, p
utera utri pleno
uasi frigido
tica assimilatur
caliditate uasi
possibile est,
aut triduum
calidarum actu
suis. Aut ex

separatio continuitatis. Morbi uero confimiles, aut singulares sunt, aut compositi. Et singulares sunt, scilicet calidum, uel frigidum, humidum, uel sicum. Sed compositi sunt, calidum & humidum: uel ca. & sic. uel frig. & hum. uel frig. & sic. ex qualitate continuante super membra cum superfluitate fluente cum ea. Morbi officiales etiam quatuor modis fiunt. Aut in forma membrorum, aut in quantitate, aut in numero, aut in positione. In forma uero quinque modis fiunt. In conuenientia: in continuitate: in poris, ut strictura, aut largitas: in asperitate, & lenitate. Sed qui fiunt in quantitate, duobus modis fiunt: aut ex habundantia crescente super quantitatem naturalem: aut ex ultima paruitate. Similiter in numero duobus modis fiunt: aut ex naturali augmento: aut diminutione uniuersali, uel particulari. Etiam qui fiunt in positione membrorum: aut propter motionem alicuius membri de loco eius: aut propter corruptionem eius uicinitatis cum alio, per adhesionem aliquam que non separatur de leui, aut per separationem aliquam que non adharet de leui. Et communis morbus dicitur separatio continuitatis. Qui si fit in osse, dicitur fractura. Si in carne ex proximo tempore, dicitur plaga. Si ex longo tempore, dicitur ulcus. Si in neruis, dicitur contusio. Si in uena pulsibili, mater dicitur sanguinis. Si in uena non pulsibili, excussio dicitur. Si in musculo, dicitur percussio. Si in cute, dicitur excoriatio, uel discoriatio. Si in membro, dicitur incisio: ut in membro manus, uel pedis. Quilibet uero istorum morborum habet causam inducentem eum: et accidens sequens, scilicet signum scians super eum. Sed dicendum est de hoc in diuisione morborum. Morbi itaque aut erunt manifesti ad sensum in membris manifestis, aut occulti a sensu in membris interioribus. Qui uero eorum manifesti sunt ad sensum, communes sunt exterioribus & interioribus corporis, ut febres, et apostemata. Et ipsorum qui proprii sunt exterioribus corporis tantum, causa eorum erit exterior, aut interior. Exterior erit in contusione lapidum, uel incisione ensis, uel morsu, aut punctione alicuius animalis, aut alicuius similis. Ordinandus itaque est liber iste super istam diuisionem. In prima tabula dicendum est primo de febribus communibus toti corpori. Febris uero est calor inaturalis, cursum supergrediens naturae, procedens a corde in arterias & membra corporis, suosque laedens effectus. Et febris diuiditur iuxta participationem illius quod est in corpore. Quae si accidat in spiritu, dicitur Ephimera. Si in humoribus, putrida. Si in membris solidis, ethica. Et assimilatur Ephimera utri pleno aqua calido, qui calefit ex calore aeris. Et putrida assimilatur uasi frigido pleno aqua calida quod calefit ex caliditate aquae. Et ethica assimilatur uasi calido in quo ponitur aqua frigida, & calefit aqua ex caliditate uasis. Et ephimera durat per unum diem, & unam noctem. Et possibile est, quod fit minus, aut plus: sicut illa que durat per biduum, aut triduum. Et ephimera fit ex causis exterioribus. ut ex usu rerum calidarum actualiter, ut a calore solis: uel potentialiter, ut ex aqua sulfuris, Aut ex usu rerum frigidarum actualiter, ut ex niue, & a

A

Morborum
officialium
modi.Morbus com-
munis.

B

Febris:

Febrium par-
ticio.

C qua frigida: aut potentialiter, ut ex aqua aluminis: eo quod includit su perfluitatē, quæ nisi esset eius condensatio, iam dissolueretur. Aut accidit ex sumptione rerum calidarum, aut ex motu intenso corporis, sicut exercitio: aut spiritus, ut impetu, uel angustia, uel uigilla. Aut accidit ex apostemate dyasfragmatis, cuius calor tendit ad cor, deinde ad membra.

C A N O N . II. Ad Tacuinum Tabulæ
secundæ Febris putridæ.

Febris putridæ origo.

Februm putridarū partitio.

FEBRIS putrida, ex putrefactione alicuius quatuor humorum prouenit, qui sunt sanguis, flegma, cholera rubea, cholera nigra. Et causæ putrefaciētes humores sunt multe: quæ fiunt ex quātitate ipsorū, aut grossitudine, aut uiscositate, aut uiolentia superueniente eisde, aut ex defectu anhelitus sequēte uiolentia ipsarū. Et diuiditur febris putrida secundū quatuor humores. Et est febris flegmatica, cholericā, et melancholica. Et si putrefactio sit inter uenas, dicitur Continua: & est absq; horripilatione. Et si sit extra uenas, dicitur Interpolata. Est febris sanguinis: quæ si a principio eius usq; ad finem est unius tenoris, dicitur æqualis, & residua pars sanguinis est ut pars putrida eius. Et si in principio est debilis, & augetur in fine, dicitur augmentabilis, quia pars sanguinis putrida est maior residua eius parte. Et si in principio est debilis, & diminuitur in fine, dicitur diminuta: quia pars sanguinis residua est maior parte putrida.

D Et omnia signa putridarum februm incipiunt cum debilitate, & fortificantur, & non separantur separatione perfectā: & ipsarū caliditas pungitiua existit. Et quandoq; eas præcedit rigor, uel horripilatio cum diuerso pulsu, & defectu digestionis in urina, & digestio urinae fit per hypostasim planam & albam. Et pars ipsarum februm cōponitur cum patre, Et habetur significatio super eas. Si æquales sunt humores inducentes eos, per signa propria cuiuslibet ipsorum cognoscuntur. Et si sunt inæquales, signa condominantis humoris erunt fortiora. Et habetur scatio super speciem februm. Quia si putrefactio est intra uenas, febris erit continua. Si extra uenas, febris erit interpolata, & fortificatur in die paroxismi. Et tertiana extra uenas, durat per duodecim horas in afflictione ipsius. Et quartana affligit per uiginti quatuor horas, & dimittit per .xx. horas. Et quotidiana affligit quolibet die per .16. horas, & separatur per sex horas. Et febris ethica fit ex causa caliditatis supergredientis cursum naturalem in mēbris radicalibus, & humiditatibus corporis. Et si consumit humiditates quæ sunt in uenis paruis proprijs cuiuslibet membro, dicitur febris ethica absolute. Et si consumit humiditates quæ sunt in carne tenera, deinde humiditates quæ sunt in membris, quæ sunt ad modū roris, de quibus nutriuntur membra, dicitur Consumptio. Et si caliditas consumit hanc humiditatem, deinde consumit humiditatem continuam cū membris radicalibus, dicitur consumptio cum ptisi. Sed febris epidimialis fit ex corruptione aëris, & non egreditur modos februm prædicta

Tertiana.

Quartana.

Quotidiana.

Ethica.

Consumptio

Epidimialis.

quodlibet corpe
superfluitatis
& humiditatis
& frequens
est in hac
herbis f
infrigidat
Ex panu muten
pomerum
Febris pol
quali infir
dem gene
quonens cont
C A
t
I O S T E M A
membro corporis
in membro in
ex alio mem
membro, modis si
debetitate me
uenterie. Largita
mentum, quod el
inferiori parte o
Calidum dupl
modo diuic
componunt
compositionis
super unum,
Et si augetur
quam dominationi
proprium: aliquod
postema comp
Et si pars hun
de eis, fit Car
caliditate, ex eo fit
ucl glandu
miseretur sanguis
clarationem quoq;
in membro
sui parte, uel
loci qui aposti

rum. Et quodlibet corpus recipit eam iuxta aptationem eius, & modum quantitatis superfluitatis eius. Et ut plus accidit in habente complexio- nem calidam & humidam, erit quoque cum hac febre sitis, lamentatio, lanhe- litus foetens, & frequens. Et fit in pluribus hominibus ex corrupto aere. Sed sciendum est in hac febre ad cor confortandum & corrigendum aerem, cum cameris frigidis, herbis frigidis, et fumigio cum caphora, roratione cum aqua rosata, et aceto, in frigidatione pectoraliu, cum aqua rosaru, et camphora cum panis lini. Et panis mutentur cum calefiunt. Detur eis de rob acetositate citri, & syrupis pomorum. Cibentur cum galliculis assis, uel coctis cum aqua berberis. Febres possunt etiam componi multis alijs modis, quod dicetur inferius, quasi infinitis. Componuntur enim aliquotiens duae febres, uel plures eiusdem generis, uel speciei: & aliquotiens diuersarum specie- rum. Et aliquotiens contiua cum interpolata, sicut in hemitriteis.

C A N O N . III. Ad Tacuinum
tertium de Apostematibus.

A P O S T E M A est quaedam grossitudo tumens, accidens in a-
liquo membro corporis ex aliqua materia inducente illud: quae materia
aut generat in membro in quo fit istud apostema: aut superuenit ad istud
membreum ex alio membro. Manatio tamen materiarum superueniens
ex alio membro, modis sex fit. Aut ex uirtute expellente eam ad istud mem-
bru. Aut ex debilitate membri recipientis eam. Vel ex abundantia mul-
ta ipsius materiae. Largitate pororum. Vel ex debilitate uirtutis attrahen-
tis nutrimentum, quod est in membro accipiente eam. Vel ex accipiente
locato in inferiori parte corporis. Et Apostema est bipertitum: Calidum, uel
frigidum. Calidum duplex est: scilicet sanguineum, & cholericum. Et fris-
gidum simili modo diuiditur, scilicet in phlegmaticum, et melancholicum.
Sed quando componuntur humores, composita accidunt apostemata, iux-
ta modum compositionis humoru. Et si equalis fit compositio, cognoscit ex
signo sanctae super unum, uel alium duorum humoru si de duobus fit ipsa
compositio. Et si augetur pars unius super partem alterius, cognoscetur
per signum dominationis humoru. Tamen aliquod apostema habet no-
men proprium: aliquod uero non. Sed breuiter, nomen eius fit taliter.
Quod si apostema componitur de sanguine et cholera rubea, nominatur
herisypela. Et si pars humoris mirifici est intra uenas, et alia pars ipsius est
extra uenas de eis, fit Cancer. Et si phlegma est equale in subtilitate, grossi-
cie & uiscositate, ex eo fit apostema molle. Et si est grossum tantum, ex eo
fit scrophula, uel glandula. Et si cum grossitudine est frigidum ualde, &
cum eo miscetur sanguis turbidus & grossus, ex eis generatur Tubayla.
Ad declarationem quoque huius tabulae notandum est, quod generatio
apostematis in membro fit hoc modo. Quia quando membrum inflatur
in aliqua sui parte, uel totum, apostematur: & postea replentur uenae
maiores loci qui apostematur: deinde minores: & postea a capitibus

Apostema
quid.

B

Apostematu
paratio.

Apostematis
generatio.

Cparuarum uenarum euomitur pars humoris facientis apostema ad membrorum concavitatem, seu spaciositatem: & pro tanto dicitur, quod apostema fit ex humore partim existente intra uenas, & partim extra. Et in principio debet curari repercussiuus: nisi sit in emunctorio membri nobilis: & nisi corpus sit completum. quia plenum non recipit. Vnde si corpus est plenum, debet aliquo modo inaniri super euacuationem, secundum quod competit, & postea adhiberi repercussiuum. Et sciendum est, quod ab apostemate non repercutitur, nisi istud quod est intra uenas. Illud autem quod est extra uenas, aut in paruis uenis, terminatur uno trium modorum. Quia aut induratur per resolutionem partis subtilioris materiae, & grossum compingitur. Aut resoluitur insensibiliter. Aut conuertitur ad saniem. Et pro tanto in augmento miscentur maturatiua cum repercussiuis, & in statu ponuntur maturatiua, ad faciendum saniem in loco. Reliqua autem quae dicuntur in Tacuino, manifesta sunt.

C A N O N . I I I I . Ad Tacuinum Quartum de Morbis superficie corporis ex causis interioribus non appropriatis alicui membro.

MORBORVM accidentium in superficie corporis quidam appropriantur alicui membro corporis, ut capiti, uel faciei, sicut est Pannus. Et quidam non appropriantur alicui membro. Morbi accidentes alicui membro, bipertiti sunt. Aut enim erunt ex causa exteriori, ut ex separatione continuitatis, ut ex ense, uel ex lapide. Aut ex causa interiori. Sed morbi qui fiunt ex causa exteriori, & non appropriantur alicui membro corporis, sunt sicut morbilli, & blaetæ, qui graece appellantur herysipela, & arabice, filia ignis: & ut est lepra, quae dicitur, uitium leonis. Et dicunt quidam quod dicitur lepra, quia leprosi habent oculos rotundos ad modum leonis. Similiter est baros, morphea alba, & morphea nigra, & impetigo, scabies, pruritus, & excoariatio cutis. De ignibus dicendum erit suo loco.

Lepra.

In quarta, quinta, sexta, et septima tabulis dicuntur multae esse aegritudines, siue morbi, qui secundum ueritatem morbi non sunt, nec apud alios autores morbi reputantur, sed dedecoratio. sicut illa quae non laedunt uirtutes corporis naturales, sed decorem corporis. ut sunt infectiones cutis leues, sicut pannus, lentigines, alopitia, uerruce, pruritus, scabies, & similia: nisi sint inmensa ualde. Caetera plana sunt.

C A N O N . V . ad Tacuinum Quintum, De morbis superficie corporis ex causa interiori, ut proxime supra.

AC C I D I T in superficie corporis morbus non appropriatus alicui certo membro, ut essera, pustulae paruae, afa, uerruce, clauis: eo quod profundantur in membro quasi essent clauis. Etiam ignis persicus appellatur.

T A
 quilibet est am
 procedentia ex sang
 quod nominatur
 de facie ex uulner
 in pelle occulta
 tate ex causa inte
 ris albedinis, dif
 quod declin
 dominat: & fa
 pediales uero
 sunt pustulae
 parui coloris, a
 dicunt malign
 ma humiditatis, a
 sunt magn
 imminente cu
 morat cor, in
 sed bibitio fi
 sandal. &
 grano
 falices, rose, f
 sandali. Et sup
 ficetur locus
 non coagulet
 noceat saltu
 agit, debet co
 mentio cura
 non ut cor inf
 post abste
 C A N O N
 morbi
 ORBORVM
 appropriantur alic
 nam, ut uitium
 accidens ex di
 eius cute. E
 in maxillis,
 appropriantur n
 Alopitia ue
 debus pilis. Et
 hoc accidit ab al
 Quia si est citrin

latur, quia similis est ampullis accidentibus ex combustione ignis. Etiam **A**
 ulcera accidentia ex sanguine melancholico adusto. Etiam quoddam apo-
 stema quod nominatur mater sanguinis. & est ruptura accidens arteriæ **Mater san-**
 sub pelle, facta ex uulnere, pelle consolidata remanente, ruptura incisionis **guinis.**
 arteriæ sub pelle occulta. Et sudor quando intensus est. Et huiusmodi
 morbi fiunt ex causa interiori. Pustulæ uero, & ulcera accidentia in cor-
 pore fortis albedinis, difficiliora sunt illis quæ accidunt in corpore bonæ
 æqualitatis quod declinat ad rubedinem, quia humiditas super ulcera
 ipsius condominat: & sanguis ex quo generatur bona caro, est modicus
 in eo. Epidimiales uero morbi proximi sunt corpori rufi coloris & mali
 coloris. & sunt pustulæ, & apostema cum forti inflammatione. Et sunt
 quandoque rufi coloris, aliquando nigri, aliquando uiridis. Et omnes
 morbi isti dicuntur maligni: & proprie illi qui sunt nigri coloris cum cir- **Morbi ma-**
 cumferentia liuiditatis, aut nigredinis. Et cum eis accedit saltus cordis cum **ligni.**
 sincopi. Ideo sunt magnæ fallaciæ quando in eis apparent signa intensa
 supradicta, imminente cum eis ære epidimiali. Et in eis melior est cura
 illa, quæ confortat cor, in frigidans caliditatem. Et in eis nulla est facien-
 da minutio, sed bibitio fiat de succo granatorum acetosorum, citrorum, tro-
 ciscis camforæ, sandal. & aqua rosarum. Et cibetur galliculis coctis cum
 agresta, & succo granatorum. Moretur patiens in loco frigido, in quo
 sternantur salices, rosæ, flores pomorum, citoniorum, extremitates myrti,
 nenufaris, sandali. Et supponendi sunt panni infusi in aqua ipsorum pe-
 ctori. Et scarificetur locus, & extracto ab eo sanguine, lauetur cum aqua **B**
 calida, & ut non coaguletur, leniter sugatur. Et non illiniatur cum infri-
 gidatio: ne noceat saltui cordis. Etiam quando morari in loco frigido
 ægrum contingit, debet cooperiri cum pannis: ut nullo modo lædat eum
 frigus, quia intentio curæ in hoc debet esse, ad muniendum ut anhelitus
 sit frigidus, non ut cor in frigidetur, sed ut habeat ærem bonum & con-
 uenientem: & post absterisionem loci curetur cum consolidatiuis.

CANON. VI. Ad Tacuinum Sextum, De
 morbis accidentibus capiti & faciei.

MORBORVM accidentium in superficie corporis aliqui ap-
 propriantur alicui membro tantum, ut illi qui appropriantur
 corpori tantum, ut uitium serpentis, alopitia, magnitudo capitis, & tor-
 tura ipsius, accidens ex disunctione iuncturarum eius. s. sconi: & aposte-
 ma molle sub eius cute. Et quidam appropriantur faciei, ut pannus, len-
 tiginis, morum in maxillis, pustulæ lenticulares, adustiones, & fissuræ. Et
 quidam appropriantur manibus & pedibus: de quibus dicendum est in
 tabulis suis. Alopitia uero dicitur uitium uulpinum: eo quod accedit uulpi
 bus cadentibus pilis. Et uitium serpentis dicitur: eo quod exoriatur pellis
 ipsius. Et hoc accedit ab aliquo humore. Et cognoscitur signum per co-
 lorem loci. Quia si est citrinus, ex cholera rubea; rufus, ex sanguine; niger,

Alopitia
 uulpina.
 Vitium ser-
 pentis.

B

C ex cholera nigra: albus, ex phlegmate. Et patiens uarices, potest pati alo-
pitiam, ex ascensione humorum ad capitis cutem: & qui patitur alopi-
am, potest pati uarices, ex descensione humorum agentium eam ad infe-
riora corporis.

Capilli & ungues non sunt sicut cætera membra corporis. quia mem-
bra alia habent uirtutes naturales quibus reguntur: capillorum autem
& unguium nullū est, sed generatio sola. Generantur enim per impulsio-
nem partis post partem. Et cum excreuerint, abscindi possunt, & recre-
sunt. Capilli autem generantur ex uapore fumoso, resolutio per calorem
ab humoribus: & per calorem & alias dispositiones eorum scaturit super
complexionē corporis, & maxime cerebri: sicut tractatur ab autoribus.
Generantur autem capilli ad decorem, & utilitatem. Utilitas autem eorū
est, quia defendunt caput a nocentis exterioribus, ut frigore, icibus,
& similibus. Pili barbæ proprie sunt ad distinctionem speciei. Ad quid
autem sint pili superciliorum, & palpebrarum, dicitur infra.

M C A N O N . VII. ad Tacuinum septimum, De mor-
bis accidentibus in pedibus & manibus.

D **M** O R B O R U M appropriatorum superficiei manuum & pe-
pedum quidam appropriantur superficiei pedis. ut uarices, læsio calcia-
menti, & excoariatio facta ab equitatione. Et quidam communiter. ut ue-
na ciuilis, & fissura accidens in interiori parte uole manus, & pedis, et cal-
canei, baras unguis, & curuatio eius, & subtiliatio ipsius. Et quidam ap-
propriantur manibus tantū, quidam pedibus tantum. ut baras unguis,
& panariciū. Ungues generantur in extremitate ossium leuium. Et
sunt creati propter quatuor iuuamenta. Primum, ut extremitates digito-
rum sint fortiores. Secundum, ut possint capere facile res minutas. Ter-
tium, ut per eas ualeat quis se scalpere & mundare. Quartum, ut cum eis
tanquam armis ualeat quis se defendere. Tria prima competunt huma-
næ speciei, quartum omnibus alijs animalibus brutis.

V C A N O N . VIII, Ad Tacuinum Octauum
de Vulneribus, & Ulceribus.

V L N E R A sunt de specie separationis continuitatis: & fiunt
aut in fissura singulari tm̄, aut ex morbo officiali, aut consimili, uel cum
caussa antecedente aliqua alicuius causæ separationis cōtinuitatis. Et Vul-
nera quandoq; sunt magna, aut parua: aut erunt sicca, aut habentia sordī-
ciem & refudationem. Et accidit erugo, uel refudatio in ulcere, ex debilita-
te membri in digestionē competente ei in nutrimento eius, quando agit
debili dissolutione superfluitatis eius. Si superfluitas ipsa remauens fuerit
subtilis, ex ea fit erugo. Et si grossa, ex ea fit refudatio. Et eo quod a quo-
libet membro dissolutio subtilis fit per poros, illa dissolutio occultat su-
perfluitatem grossam, ex qua fit sordicies. Et uulnus si est cum causa &

Vnguium
quatuor offi-
cia.

Erugo.
Refudatio.

Sordicies.

T A
... manante ad
... uulnus cum
... calida, aut frig
... quod fit
... pars men
... aliqua caro ac
... fit apost
... sicut est inc
... cum accide
... fit,
... ulcer habe
... carne dura, mor
... fistulae, & ap
... & tortur
... aliquam uen
... pit illud, p
C A N O N . IX.
combustura
& pe
P A R A T I O c
... minutione
... de iulep
... manna & medu
... coctis. D
... leniter, pa
... ad modu
... armeno, n
... circumitum, &
... illud per tr
... membri lenite
... Deinde fiant asc
... ex utroque l
... fiat secūda lig
... in utroq; later
... cas strictu
... culum. Deinde
... membrun
... aqua tēper
... plumaceoli
... Et primo die fi
... Deinde li
... mollificetur

materia ibi manante ad membrum, cognoscitur per multum fluxum eius. **A**
 us. Etiam fit uulnus cum morbo consimili. sicut istud cum quo est mala
 complexio calida, aut frigida, humida, uel sicca. Aut fit cum morbo offi-
 ciali. sicut illud quod fit ex diminutione, quando deficit caro ulceris:
 uel cadit aliqua pars membri. Et dicitur morbus ex augmento, quando
 in ulcere fit aliqua caro addita. Et dicitur morbus cum magnitudine, quan-
 do cum uulnere fit apostema. Fit etiam in uulnere separatio cōtinuitatis,
 non in carne. sicut est incisio neruorum, & fissura uenæ. Etiam fit uulnus
 compositum cum accidente. sicut illud quod sequitur, dolor. Et ulcus
 quando chronicum fit, & transit. 15. dies, appellatur fistula. Et fistula **Fistula.**
 est quodlibet ulcus habens concauitatem, & os strictum, & fundum la-
 tum, cum carne dura, mortua, alba & arida: fit quandoq; humida. Opila-
 tur etiam os fistulæ, & aperitur qñq; concauitas eius, fitq; recta. Fit etiã
 per transuersum, & torturam quandoq;. Fiunt etiam in ea orificia multa.
 Et si redit ad aliquam uenam, aut aliquod os, aut neruum, aut membrum
 nobile, corrumpit illud, putrefacitq;.

CANON. IX. Ad Tacuinum Nonum, de Vlceribus,
 combustura ignis, extractione telorum, spinæ,
 & percussione cum fustibus.

SEPARATIO cōtinuitatis ossis, est fractura ipsius. Eius debet **B**
 fieri cura cum minutione facta in loco conuenienti membro fracto. Et bis
 bat patiens unc. 5. de iulep, & aur. .i. luti armeni, cum aqua rosarum. Pur-
 getur cum manna & medulla casia. Et cibetur primo die cum rebus frigi-
 dis, cum aceto coctis. Deinde cum galliculis. Extendatur membrum
 de utroq; latere leniter, paulatim, per rectitudinē: rectificata forma mem-
 bri, plumaceoli ad modum membri fiant. Et illiniatur cum radice grana-
 ti siluestris, luto armeno, myrto, oleo rosarum. Et superponatur loco fra-
 cturæ per circumitum, & extendatur, & superponatur fascia loco fracto,
 inuoluto super illud per tres uel quatuor horas: & stringatur fascia in su-
 perioribus membri leniter, deinde in loco fracturæ et inferioribus parti-
 bus eius. Deinde fiant ascellæ de leuiori ligno, aut de ferula, conuenien-
 tes membro ex utroque latere. Et superponantur eis pañi linei, ut leues
 sint. Deinde fiat secūda ligatura super ipsis ascellis: & ascellæ sint longio-
 res fractura in utroq; latere ad modum trium, uel quatuor digitorum: &
 ponatur super eas strictura. Et cauendum, quod non tangant capita ascel-
 larum articulum. Deinde fiat ligatura firma, ita quod nō doleat. Et si do-
 let, dissoluatur membrum statim: similiter si accidit pruritus fortis, effun-
 dat super illud aqua tēperate calida. Et mitigato dolore, aut pruritu, su-
 perponantur plumaceoli infusi in aqua rosarum, oleo uiolarum, & mo-
 dico aceto. Et primo die fit ligatura lenis. Secundo & tertio die assicinetur
 de apostemate. Deinde ligatura fiat fortior, & incipiet fieri sarcoydes in
 ea. Deinde mollificetur ligatura paulatim. Quod si non est cum febre,
B 2

Alias, cum
 succo myrti.

C neq; cum apostemate, & incipit sarcoydes fieri in ea, nutriat cum fermentaria, & similibus medicinis ad ingrossandū parum, & ad multiplicandū sarcoydes: quod est quoddam ligamentum coniungens partes ossis fracti. quia os non recipit consolidationē: unde fit sarcoydes ad coniungendum fracturam ossis. Et signum ligationis sarcoydis fit per sanguinē clarum in plumaceolis et ligaturis absq; uulnere: et significat, quod sanguis bonus ducitur ad membrum: et ligatur sarcoydis in fractura, & resudat ipsa materia per poros de loco fracturę, et apparebit in plumaceolis. Sed in dislocatione extendatur membrum, & reducatur ad locum, & ligetur super id cum emplastro: & obseruetur in ea prima forma eius.

Et si sit percussio cum sagitta, & uis eā extrahere de loco eius: euitetur, qd non sit in arteria, aut in neruis, aut locus sit uicinus alicui nobili membro. Quod si dubium est in hoc, melior est dimissio in extractione eius, si dubitatur de membro nobili, aut de incisione nerui, aut de ruptura alicuius arteriæ. Quia narrauit quidam de secta medicorum, quod fuit iniecta sagitta quædam in partibus stomachi, rumpendo diafragma. quia remansit inter stomachum & membrum, & extrahere non potuit. quia remansit per spacium longum ubiq; signum ipsius per liuiditatem coloris loci, aut nigredinem: unde dimissio eius est melior sui extractione. Et si sagitta peruenit ad membrum compositum nobile, ut ad cerebrum, cor, & par, pulmonem, stomachum, renes, uesicā, et similia, et uides signum mortis, et debilem naturā, noli extrahere sagittam. Et si ulcus fuerit bonum absq; signis malis, extrahatur: quia si remaneret, moreretur patiens. Dicitur enim, quod quidam lædebat sagitta in intestinis, et stercus egrediebatur per uulnus, et sanatus est. Dicitur item, quod quidā chirurgici uiderūt particulas epatis egredi per uulnera, etiam cibum et potum, et nulla superuenit eis mors. Quod si accidit uulnus in cerebro, et peruenit ad duram matrem, sequitur sorda, fortis inflatio, rubedo oculorum, mutatio coloris lingue, permixtio mentis. Et si peruenit ad piam matrem, deficiet uirtus cum uoce, et tortura faciei, fluxu saniei, exitu sanguinis de naribus. Et si ingreditur sagitta concauitatem pectoris, et cor, egredietur sanguis niger, et sequetur infrigidatio extremitatū, sudor cum sincopi, deinde mors. Et si in pulmonem, erit sanguis spumofus, et mutabit color patientis. Si in diafragmate, spissus erit anhelitus, et magnus cum motu uentrisq; cubiti. Si in stomacho, egredietur cibus. Si in intestinis, egredietur stercus, uel zibus: in uesica, egredietur urina.

C A N O N . X. ad Tacuinum Decimum, de morfu et punctiōne animalium uenenosorum.

A N I M A L I V M uenenosorum quædam mordent. ut canis rabidus, mustela, lacerta leprosa, pediculus uulturis, tyrus sitibundus, glandinosus, degens in aquis, et similes. Quædam pungunt. ut scorpio, aranea, etc. Sed dicendū est de forma canis rabidi: ut uides eū, euadat de eo.

Canis rabidus uadit ut demens, nec comedit, nec bibit; quamuis laboret forti siti, & inflammatione, nullam tamē aquam appetit. Habet os apertum, lingua extrahitur, mucilago manat ab ore eius, ut de ore cameli coitum quærentis. Caput eius declinat ad latus, oculi eius molles, multi motus, pili erecti, uox rauca, & forte sine uoce. Ignorat dominum suum. Aggreditur canes, & homines: fugiunt & canes ab eo: atq; id plus accidit eis in estate. Et ut dixit Ruffus, fit ex dominatione melancholiæ. Et si mordeat aliquem, in primo non sentit dolorem, sed post. 20. dies, aut menses. 6. superuenit extensio cum rubedine in toto corpore, & proprie in facie, cum furore & sincopi, & timore de aqua: quam cum uiderit, tremet, & non petit bibere de ea, sed fugit ab ea, & ab omni humiditate. Et raucus erit. Et si patiens mordeat aliquem, ille erit in conditione sua, & peiore. Similiter accidit spasmus. Et uenenum eius est uehementis siccitatis. Causa hmoi accidentis, est ex processu ueneni in corpore cum intensa siccitate. Ideo timet aquam. quia condominatio siccitatis fit per naturam eius, fugiens a suo contrario. s. ab humiditate. Aliqui dicunt, quod laborans morfu canis rabidi, imaginatur formam canis mordentis in aqua. Alij dicunt, q; uidet intestina canis in aqua. Et quotiens curatur ipse patiens ante timorem aquæ, cito saluabitur: sed post timorem aque incurabilis est. Similiter si inspicit in speculo faciem suam ad formam canis, incurabilis est. Sed uenenum tyrorum & serpentum est calidum, combustiuum: & de morfu ipsorū accidit dolor in loco morsus: Deinde procedit per totum corpus. Et in loco morsus erunt duo foramina, ex morfu duorū dentium, et de eis manat humiditas & oleum. Deinde accidit apostema cū rubedine & liuiditate, & ampullis, uelut ex combustura ignis. Deinde accidit nausea cum uomitu cholerico, cum tremore, et sudore frigido. Et corrosio fit in loco morsus. Et sanguinolenta fiet gingiua patientis: & minget sanguinem. Sed nota de tyro glandium, qui moratur in radice arboris quæ est glans, dicitur, q; qui uadit super eum, excoriantur eius pedes, & instantur: & excoriantur manus curantis morsum ipsius. Et dixerunt, q; ille qui interfecit ipsum tyrum, non odorabit post nisi odorem ipsius. Et signum laborantis per morsum cum eo quod dixi, erit dolor stomachi, sitis ualida, quæ nō mitigatur per potum aque: & omnino eam sequitur mors. Sed ex morfu tyri degentis in aqua, homo minget humiditatem nigram, foetentem ut eruginem mortuorū. Et ex morfu serpentis habentis cornua, erigitur ueretrum patientis, & erit morsus citrinus, & uentofitas per anum egreditur.

Et cura completa cuiuslibet morsus uenenosi fit sic, quod fugatur morsus, ita tamen q; fugens eum non sit ieiunus, sed habeat in ore oleum: ad euitandum nocumentum ueneni, & expuat illud. Et ligetur super locum morsus uehementer. Et si potest locus cauterizari, cauterizetur, et superponatur uentosa cum multo igne. Dicitur de alijs speciebus tyrorum, q; periculosi sunt. Quod si inspicit aliquis ipsorū in aliquem hominem,

A
Canis rabidi
indicia.

B
Morsus tyrorum & serpentum.

Alas, inflam-
mantur.

C homo ipse peribit. Et qui audit sonum uocis eius, peribit. Et alia mirabilia multa dicuntur de eis.

C A N O N . X I . Ad Tacuinum Undecimum, de Medicinis mortiferis.

MEDICINAE mortiferæ aut nocent cum tota ipsarum substantia, aut cum quantitate. Et quæ contrariæ sunt, manifestantur in corpore. ut napelli, cornua spicæ, & fel tyri. Sed quæ nociuæ sunt per qualitatem, aut ex putrefactione ipsarum, aut ex corruptione. ut sunt lepores marini. Aut ex calefactione. ut euforbium, & castoreum. Aut ex forti infrigidatione et stupefactione. ut opium, mandragora. Aut ex opilatione pororum & meatuum anhelitus in corpore. Et est uenenum nocens uni membro, & nõ alio, nec lædit corpus iuxta communitatem. sicut nocent catarides uescig, & lepus marinus pulmoni. Et sunt quædam quæ nocent toti corpori, quæ alterant cõplexionem. ut est hyoscyamus, & opium. Et diuersificantur medicinæ. Sed uenenum animalium aut fit ex toto corpore ipsius, aut uno membro eius. Aut ex humiditate aliqua ipsius, nocet quoq; cum toto corpore. ut ranula paludum, piscis asus, & coopertus, lacerta leprosa, cantarides, lepus marinus. Et quæ nocent cum aliquo membro ipsorum, sunt ut sanguis coagulatus, fel tyri, & leopardi, & extremitates caudæ cerui. Et quædam nocent ex humiditate. ut lac coagulatum in stomacho, & sanguis tauri recens.

D C A N O N . X I I . Ad Tacuinum Duodecimum, de Medicinis item mortiferis.

CUM ALIQUIS suspicionem habuerit sumpsisse uenenum, statim bibat aquam calidam cum butyro uaccino, oleo sisami, aut olei: & imponat ori eius digitum, aut pennam infusam in oleo, ut uomat. Et studeat purgare stomachum de omnibus contentis in eo per uomitum. Et iterato bibat aquam calidam, ad prouocandum uomitum: ut mundificetur complete. Deinde bibat lac recens. Deinde de electuario luti sigillati. Et medicinæ mortiferæ diuersæ sunt, et de eis dicuntur mirabilia multa. Et dixerunt, qd quædam herba sit in partibus Aegypti, quæ comeditur absq; aliquo nocumento cum lacte: & quando inuenit aliquem locum uulneratum in corpore cum sanguine, interficit manducantem. Et dicit Gal. qd quidam portabat epar in manu de una uilla ad aliam: & uolens ire egestum, dimisit epar super herbam: & post egestionem uolens recipere epar prædictum, inuenit ipsum dissolutum in sanguinem. Et cognoscens, qd herba illa dissoluit epar in sanguinem, collegit de ea in magna quantitate, & plures homines cū ea interficit. Et cognitio malis operationibus ipsius, iudicatus fuit ad mortem: & clausi sunt oculi

Herba mirabilis.

non doceret alios
mortalis, &
dissolutione
uomat, & p
erum, et luro figi
montani, l
uener, uel cõmu
bobat decoct. e
ad. aquam ro
paur xyloae In
stant: & nutriã
pulsus, & o
na. Et si ictericia
est in epate. Et
ipsum, nocu
mandum quod li

C A N O N
m

TIME T,
mortifere, & i
abundante cil
nam hæc inducu
sensu. Et euit
interfici uenenu
& cura, & quo
uocatur cibus cun
ta aut simil. que
binarum morti
qua medicamen
tus. Et post etiã
ipsum, flegmatico
tis, qd cauendu
bararia, & in de
um animalia dili

C A N O N
B E T V R
specio modos. Sc

ipsius, ut non doceret aliquem cognoscere herbam istam. Bibens uero de medicinis mortiferis, patitur consumptionem, defectum anhelitus, sincopim, & dissolutionem uirtutis. Et uenenum ledit substantiam corporis: unde uomat, & post uomitum bibat de tyriaca maiori, aut de trosciscis tyrorum, et luto sigillato, aut de abrotano armeno, et agarico, & radice mentastri montani, semine urticae, nardo akliti, & succo prassij dosis singulariter, uel communiter aur. i. Cibetur cum auellanis, ficibus siccis, & ruta: & bibat decoct. cicerum imparatorum, tritorum, expressorum. Et odoret sandal. aquam ros. & camforam, mixto cum eis modico musco. Et suffumigetur xyloaloe Indiano, et ambra. Et fricetur pectus, & os stomachi, ut calefiant: & nutriatur carnibus gallinae tritis. Et si longa fit sincopis, & deficit pulsus, & oculi fiunt concaui, cum sudore frigido, noli sperare de uita. Et si ictericia accidit in bibente medicinas mortiferas, nocumentum est in epate. Et si accidit sincopis, nocumentum ipsarum est in corde. Si spasmus, nocumentum est in cerebro: unde fiat propria cura ad confortandum quodlibet membrum laesum per eas.

A

Antidota.

CANON. XIII. Ad Tacuinum Decimum tertium, de Medicinis mortiferis.

QVI TIMEAT, NE detur ei potio uenenosa, aut medicinae mortiferae, & non potest habere cautelam de cibo suo, caueat sibi a mensa abundante cibo dum fuerit esuriens ualde, aut sitiens similiter. quoniam haec inducunt eum ad fallaciam in cibis suis & potibus, & ad defectum sensus. Et euitet nutrimenta acida, falsa, & dulcia. quia cum his potest misceri uenenum, & non sentiet. Utatur comestione ficuum, nucibus, & ruta, & quolibet die luto sigillato. quia hoc pacto possibile est, quod emittatur cibus cum uomitu: si fuerit uenenosus, cum metridaro, aut tyriaca, aut simil. quoniam qui his utitur in potu, non timeat potio nem medicinarum mortiferarum, nec punctio nem animalium uenenosorum. quia medicamen nobile est, conferens contra uenenum ante summptionem eius. Et post etiam confert contra quemlibet morbum uenenosum, frigidum, flegmaticum, uel melancholicum. Notandum item cum alijs cautelis, quod cauendum est, ne aliquid uenenosum cadat in uas ubi parantur cibaria, & in dolia quibus uinum reconditur. quia multa uenenosorum animalia diligunt uinum.

B

CANON. XIII. ad Tacuinum Decimum quartum, de Soda, & speciebus eius.

HABETUR siccatio super morbos accedentes in interioribus corporis per octo modos. scz, Per nocumentum actus, aut per illud quod est

Cgreditur a corpore, aut per dolorem proprium, aut per locationem membri, aut per interrogationem, aut per formam apostematis, aut per accidens proprium morbo, aut per communicationem membri alicuius. Sed per nocumentum actus habetur: quia quodlibet membrum habet proprium actum ei, unde per laesionem actus eius scatur super laesionem membri in quo agebatur. quemadmodum diminutio appetitus cibi, scatur super laesionem oris stomachi. Et per id quod egreditur a corpore, habetur notitia, aut per quantitatem, aut per locum eius. Et per dolorem proprium habetur, quod quodlibet membrum habet dolorem proprium ei. quem admodum pulsatio, quae significat quod passio est in uena pulsatili. Et per locum membri dolentis habetur, quod dolor quando fit in latere dextro, significat quod dolor sit in epate. Et per interrogationem habetur, quando medicus interrogat patientem: & si respondet quod dolor sit in latere sinistro, significatur quod est in splene. Et per formam apostematis habetur: quia si est in latere dextro, & in forma lunari, erit in epate. Et si in forma quadrata, & longa, in musculo erit. Et habetur per accidens proprium morbo. sicut est rubedo genarum, quae significat super ulcus pulmonis: & sicut incuruatio unguium, quae significat super ptisim: & sicut quae est ut aqua lotionis carni, significans super debilitatem epatis. Et habetur per communicationem membri: quia quando membrum illegsum patitur morbum, significat super illud quod prouenit ei ab eo quod fuit laesum. sicut digitus quando patitur nocumentum in sensu ipsius absque laesione accidente in manu: quod significat quod neruus ei pertinens patitur nocumentum.

D Incipere ergo uolo a morbis accidentibus membris interioribus. scilicet cerebro, deinde alijs per ordinem. Et morbi cerebri sunt sirsam, soda, apostemata, permixio intellectus, obliuio, subeth cum uigilia, stupor corruptio memoriae et cogitationis, uertigo, scotomia, inachus, e-

Soda. pilepsia, apoplexia, melancholia, amor hereos. Sed soda quaedam accidit in toto capite, quaedam in parte. Et illa quae fit in parte, aut fit in parte superioris, aut media: & illa dicitur hemigranea. Et quae fit in toto capite, aut sequitur aliud, aut concomitans est. Et quando est in stomacho, aliquis humor ascendit, uel uapor eius ad cerebrum, & sequitur eum febris. Et proprium dicitur capiti, quando fit ex caliditate, aut frigiditate, aut humiditate, aut siccitate. Et parum accidit ex humiditate, nisi fit cum humore. Aut accidit ex humore frig. ut phlegma, uel melancholia. Aut ex calido, ut ex sanguine, uel cholera. Aut accidit post euacuationem, aut ex apostemate. Et cura ipsorum una est, sed diuersa sunt iuxta loca ipsorum in capite. Aut erit ex causa exteriori, sicut ex casu, uel percussione. Et quod erit ex caliditate, erit ex interioribus corporis, & exterioribus. sicut illud quod accidit ex calore solis. Quod si accidit a stomacho, stude curare stomachum mundificando & confortando. Si fit ex ipso cerebro, fiat cura consimilis ei. Similiter de alijs membris applica ut decet.

Hemigranea.

CANON .XV. Ad Tacuinum Decimum:
quintum, De morbis Cerebri.

A

SIRSAN PER se accidit ex mala complexione calida, ex apostemate panniculorum cerebri, aut in cerebro: uel si accidit in cerebro ex apostemate, uehementis fallaciæ erit. Et accidit alicui laborantium sirsan, quod expergefiunt a somno cum uoce alta, & saltu: grossæ fiunt linguæ ipsorum: euellunt pilos de uestimentis ipsorum: & quandoque fluunt lachrymæ de oculis ipsorum: arefit humiditas oculorum aliquando ipsorum. Et si apostema est cholericum, cum his accidentibus erit impetus cum rixa. Si sanguineum, cum risu & inflatione & rubedine oculorum. Si melancholicum, erit cum saltu, multa loquela & uaria, cum tremore & terrore & planctu. Et si cum hoc miscetur flegma, erit cum hoc subeth cum uigilia, cum diuersitate pulsus & anhelitus. Et si accidit sirsan in senescente, fallax erit, & incurabile. Sed sirsan fit cum subeth, eo quod est mala complexio, uel materia dominans cerebro, & diuersificatur cum materia inducente etiã in loco accipienti. Et subeth cum uigilia erit cum per

Subeth cum
uigilia.CANON .XVI. Ad Tacuinum Decimum sextum,
De morbis item Cerebri.

SCOTOMIA & uertigo fiunt ex parte cerebri, aut ex parte aliterius. Et uertigo fit penes uisum in rebus gyrum facientibus. Et fit ex humore incluso in uenis quæ sunt circa cerebrum: qui non potest dissolui, & uertiginem infert. Et quando fit ex humore flegmatico incluso,

C

B

Præfocatio.

Congelatio.

C inuenit homo in ore saporem acidum, uel salsum. Et si fit a cholericis, inuenit in ore saporem amarum. Sed epilepsia, & apoplexia fiunt ex opilatione uentriculorum cerebri prohibente id quod presentat ad membra sensibilia & mobilia uoluntarie. Et precedit apoplexiam inflatio grandis, cum obscuritate uisus, uertigine radiorum, frigiditate extremitatum, & iectigatione totius corporis. Et penes insultum stertit cum pectore. Et quanto magis stertit, tanto magis fortificatur morbus. Quod si sorbet id quod ponitur in ore liquidum, morbus est debilis, et finitur. Dicit autem Hippoc. Apoplexia si fortificatur, non sanabitur: & si debilis est, non est leuis curæ. Et epilepsia fit ex causa apoplexiæ si est debilis. Et fit ex ipso cerebro. Et precedit euentum eius dolor capitis, obscuritas uisus, malicia sensus: & quando accidit, apparet spuma in ore. Et fit ex stomacho a uaporibus flegmaticis & melancholicis, & precedit eam constrictione super stomachum, saltus cordis, & punctio: & fortificatur quando tardatur cibi hora. Possibile est, quod accidat tempore infuleus sincopis. Et fit ex parte alicuius membri, ut manus, uel pedis, quando ascendit uapor grossus de eis. Et signa eius habentur, quia sentit ascensum uaporum ante insultum de membro in quo est humor. Et peior species est, quæ fit ex spasmo omnium neruorum corporis, ex repletione uentriculorum cerebri: & peiora erunt accidentia: & possibile est, quod interficiat ut apoplexia. Et quandoque in epilepticis tempore insultus fluit urina, uel spuma, uel stercus. Et in aliquo fit morsus lingue. Et epilepsia quando accidit post curam pulm. in pectore, non sanabitur. Si fit ex parte cerebri, ante ipsam ætatem iuuentutis, & curetur sicut competit, speratur sanatio eius. Incubus est de rebus precedentibus epilepsiam. Et habetur significatio epilepsie, si fumigetur myrrha, aut cornu caprino, aut cum epate caprino asfo, aut ex comestione eius, aut si induit pellem caprinam ex coriatam statim, uel infusam in aquam: quia statim cadet, uel apparebunt aquæ signa. Et de signis eius est, citrinitas uenarum quæ sunt sub lingua. Vnde quando epilepticus cadit, odoret maioranam, rutam, anetum: & iuuabit eum. Et dicitur, quod curatur epilepticus cum odore piretri: & si sternutatur, cura ipsius sperat. Et melancholia est permixtio mentis absque febre: & fit ex congregatione humoris melancholici in cerebro: aut uaporibus melancholicis ascendentibus a stomacho. Et diuersa sunt accidentia ipsius, quia pars infirmorum timet mortem cum mala cogitatione eius, & pars multum ridet, aliqui plorant, quia mirabilia & diuersa accidunt ex uaporibus melancholicis, uel flegmaticis ascendentibus de stomacho & partibus hypocondriorum ad caput. Cuius signum est, eructatio acida, fuma, pauca digestio, multum sputum, dolor intra spatulas, & in partibus hypocondriorum, cum ardore, inflatione, rugitu post cibum. Et Ceruff. est quædam species melancholiæ, quæ multiplicat sitim, & infert ulceræ tiliarum, & faciei: ut ex morsu canum, casu, & concussionem. Et incurabilis est ista species, & succedit iure hereditario.

Epilepsia.
Apoplexia.

Incubus.

Melancholia.

Ceruff.

heredes immer
erunt ualde ca
abstrahant angul

CANON

septimu

ORBI accid
ilis, stupor, sp
reolis cerebri, p
reductum est in r
mollescit illud
ora oris simul.
in membris aliq
ncha, erit mollif
natio in origine
qua parte urritu
ora oris. Et fit
uide musculi u
illu accidit opila
uictus uocis. E
ctura anhelitu
na inuoluntar
tus inuoluntar
na deficcatione
toco eius. Et l
sanabitur: &
no ex errore n
meur illud de
na expulsiõe
mllone. Si fit e
ia, quia signific
om. Et si fit pos
na, quod est ex ca
na, de quo locutu
tionem in dorso
reposita, & non t
nullus est hæc: &
tus tria in suo c
super spondile ei
riduum mollif
repositis emplast
mandibular, q
mandibula tortu

Amor hereos immensus macrescit corpus totum, præter oculos. Et A
palpebræ erunt ualde calidæ, pauca lachrymæ: & pulsus amantis, est ut
pulsus laborantis angustia.

CANON. XVII. Ad Tacuinum Decimum
septimum, De morbis medullæ Spinalis.

MORBI accidentes in nucha & locis eius, sunt laxitudo, para-
lisis, stupor, spasmus, & tremor. Item quando accidit opilatio
in uentriculis cerebri, prohibebit motum & sensum, uel unum istorum,
ut supra dictum est in morbis cerebri. Si accidit opilatio in aliquo latere
eius, & mollescit illud latus proprie in toto cum facie, dicitur paralisis
cum tortura oris simul. Si accidit opilatio in origine nuçæ, accidit mol-
lificatio in membris alijs prope faciem. Et si accidit opilatio in aliqua
parte nuçæ, erit mollificatio in membris quæ sunt in ipsa parte. Et si ac-
cidit opilatio in origine neruorum qui procedunt ad musculos faciei, &
erit in aliqua parte urriusq; partis, accidet mollificatio in una parte faciei,
eritq; tortura oris. Et fit tortura ex spasmò, & laxitudine simul: & molli-
ficantur inde muscoli unius partis faciei, & spasmantur muscoli alterius
partis. Et si accidit opilatio in neruis qui pertinent ad epiglotum, exinde
accidit defectus uocis. Et si fit in musculo qui pertinet ad musculos pecto-
ris, fit strictura anhelitus. Et si in musculo qui pertinet ad uesicam, egre-
diatur urina inuoluntarie. Et si fit in musculo qui pertinet ad aluum, egre-
ditur stercus inuoluntarie. Et opilatio fit ex humore grosso, uel ex apo-
stemate, aut desiccatione membri, unde stringitur musculus, & fit molli-
ficatio in loco eius. Et si inciditur neruus de quo procedit per latitudi-
nem, non sanabitur: & si per longitudinem, sanabitur bene. Etiam fit
mollificatio ex errore membri de loco eius articuli, aut ex humiditate uis-
cosa emittetur illud de loco eius. Fit etiam post crism. Et fit ex colica,
ex uiolenta expulsionè uirtutis. Etiam fit ex causa exteriori, ut ex casu,
uel percussione. Si fit ex casu, uel percussione, mollificatio statim incu-
rabilis est, quia significat super incisionem nerui procedentis ad illud
membrum. Et si fit post biduum, uel triduum, speratur cura ipsius, quia
significat, quod est ex causa apostematis accidentis in neruo. Sicut fuit in
quodam, de quo locutus est Gal. q; ipse conquestus est se pati dolorem
& inflationem in dorso, & toto medio eius, & curatus est per emplastra
eis superposita, & non fuit sanatus: quare interrogatus fuit ab eis de cau-
sa cur passus est hæc? & dixit, q; cecidit de iumento suo, & inuenit spa-
tulam eius trita in suo casu: tunc accepit emplastra membro applicata, &
posuit super spondile eius, et sanatus est. Narrat item de alio, qui cecidit,
& post triduum mollificati sunt pedes eius, & eius uox defecit triduo.
Et superpositis emplastris loco casus, sanatus est. Et si tortura fit in una
urriusq; mandibulæ, quando facies inflari uult, inflatio oris egredietur
ex una mandibula tortuosa. Et stupor accidit ex causa mollificationis si

Paralisis
species.

Tortura oris,

B
Opilationis
caussa,

Stupor.

Cest debilis. quia opilatio si est debilis, aut modica, accidit exinde stupor, & sentit patiens eum, & mouetur. Sed si augetur, exinde fit mollificatio cum defectu sensus, & motus uoluntarij. Et in pueris ut in pluribus accidit spasmus ex repletione. Et signum erit ante aduentū eius, febris continua, uigilia, tardus anhelitus, color citrinus, nigredo lingue, sicca saliuā, & spasmus. Si fit post febrem, malus. Et si post eum febris fit, bonum signum & salubre erit. Etiam fit spasmus ex humore frigido inspissante partes musculorum, & eos colligente: & hec accidit ex forti frigore, & dicitur spasmus congelatiuus. Et dixerunt, q̄ congelatio sit musculus congelatus, qui est in spondili dorſi, uel colli. Et de signis eius est, rubedo faciei, aut declinatio eius ad rubedinē, uel liuiditas, oculi eminentes, et plus uident quam uiderunt ante. Et uidebis patientem quasi ridentem: & sonitum dant digiti eius: & quandoq; extenditur, & quandoq; colligitur, cum uigilijs & difficultate mictus, & siccitate materiæ: & possibile est, q̄ mingat urinam ut sanguinem. Et in principio huius passionis accidit singultus, cum dolore capitis, & utriusq; cubiti: & dubitatur de morte usq; ad diem quartum: & post illum leuis erit cura. Et iectigatio fit ex uentositate grossa, uaporosa, et gybbus fit ex dislocatione alicuius spondilis declinantis ad anterius, aut posterius, aut ad latus. Et diuersæ sunt causæ eius.

D Quæ fit ex apostemate pectoris in ætate puerili, mortem dat cito. Et cognoscitur dislocatio spondilis, per tactum manus super locum.

C A N O N . XV III. Ad Tacuinum Decimum octauum
De morbis Palpebræ.

Oculorum
morbi uarij.

Morbi palpebræ.

Scabies.

Grauedo
palpebræ.

MORBVS oculorum aut fit in palpebris, aut in coniunctiua, aut cornea, aut in uena, aut inter corneam & cristallinam, aut in angulis, aut in neruo uisus, aut in musculo mouente eos, aut in uenis procedentibus a panniculo cerebri ad oculos. Sed morbi palpebræ sunt scabies, pruritus, apostema durum, appellatum bared, & petrificatio, inflatio grossa, grossicies, adhesio, breuitas palpebræ, appellata conna: & discoopertio albedinis oculi, appellata sarra, ordeaceolum, & morum, tinea, noduli, formica, pediculi, pili inuersi et extensi, apostema forte humidum, appellatum nardeug, corrosio cum rubedine, appellata sulac.

Scabies est quedam grossicies accidens in interiori parte palpebræ superioris. Et est diuersarum specierum. Species quedam ipsius est minoris grossicie, et minoris rubedinis cum dolore et grauedine. Et alia species est fortioris grossicie, & maioris rubedinis & duricie, ita ut scindatur palpebra ut ficus: et dolet magis, et maioris pruritus est. Grauedo autem palpebræ est maior: et est morbus chronicus. Et sarra similiter

T
specierum e
cooperire
incurabili
quedam a
musculi,
et similitudum
Palpebra
uenientibus a
palpebra inferior
duos ac
& unum ac
licet sint
et equation
accidit co
superior cum a
naturalibus.
palpebra, et eleue
adherentia
spatium iur
operatio
sua: & fit in
quando
adhere
ipsum: a
Deinde
per oculur
& cun
C A N O N
nonur
I N V E F
eueatio est r
sententur palpe
maioris anguli
profundetur
de elaudantur
palpebræ cum ac
teneantur fila
oportunū, quo
multa: ne fiat i
Deinde co
duorum no
pellis. Deit
ponatur in

diuersarum specierum est: et una species est, quando eleuatur palpebra, et non potest cooperire oculum. Et accidit naturaliter, aut accidentaliter. si naturaliter, incurabilis est: si accidentaliter, potest curari. Oculo autem sunt alia quædam accidentia adiacentia, sicut lacerti, & palpebræ. Lacerti autem, siue musculi, ad oculum sunt ueniētes, ut eum moueant sursum, deorsum, et sinistrorsum, & lateraliter. Et sunt sex: quorum capita sunt in coniunctiua. Palpebræ autem creatæ sunt, ut defendant oculum a nocentibus ueniētib; ab extra: et ut æquent lumen eius nigredine pilorum. Palpebra inferior non mouetur, sed superior. Et habet tres musculos se mouentes, duos ad claudendum, quia per unum non potest æqualiter claudī, & unum ad aperiendum: & est situatus in medio palpebræ. Supercilia uero licet sint ad decorem faciei, iuuant tamen etiam oculos ad clausiōem, et æquationem luminis sui.

Quandoq; accidit consolidatio multis hominibus, ita ut consolidetur palpebra superior cum albedine oculi, & prohibeat ipsum ab operationibus suis naturalibus. Oportet ergo quod intromittas extremitatem radij sub palpebra, et eleues eam sursum: aut extendas eum cum uncino: deinde incide adhærentiam cum spatumili subtili: quod non fit cum acuitate incisionis spatumilium, imo sit obtusum parumper: ut nō inquietetur infirmus apud operationem, & remoueatur spatumile, & lædat oculum cum acuitate sua: & sit incisiō tua quasi tu excories illam adhærentiam cū facilitate, donec quando redit palpebra secundum formam suam naturalem, & sanetur adhærentia tota. Funde tunc in oculum aquam falsam, cum aqua abluē ipsam: aut distilla in ipsum ex sief factō, ex ziniar distillato cum aqua. Deinde separa inter palpebram & oculum cum licinio lini: & pone super oculum lanam infusam cum albugine oui: & post diē tertium utere sief, & cum solidatiuis, donec sanetur.

CANON. XIX. ad Tacuinum Decimum nonum, De morbis item palpebræ.

PILI INVERSI quando multiplicantur, & nō iuuat in eis cura, eleuatio est melior alijs medicinis. Iaceat patiens super dorsum, & inuersentur palpebræ ipsius, & scindantur instrumento camadin de medio maioris anguli usq; ad terminum minoris anguli sub pilis ad ditis: & non profundetur fissura, sed peracto pili erunt labentes ad exterius. Deinde elaudantur palpebræ, & ligentur super pellem quæ est in superficie palpebræ cum acu & filo in tribus locis per lineam rectam: et præcipe, quod teneantur fila, et extendatur palpebra cum eis superius, prout uidebitur opportunū, quod leuentur pili super oculū. Cum æqualitate fiat incisiō multa: ne fiat in oculo sarræ. Deinde pellis eleuata cū filis incidatur forpice. Deinde colligantur duæ extræmitates fissuræ pellis, aut sutur cum sutura duorū nodorū, aut triū in pluribus locis, & continuentur extremitates pellis. Deinde superponatur ei puluis citrinus, et dormiat patiens. Post ponatur in ea saliuā masticationis cimini, cum modico sale.

A

Lacerti oculorum.

Palpebræ.

Ex Albucasis lib. 1. cap. 15.

B

C Et die tertio scindantur fila forpice, et extrahantur, & curetur locus unguento consolidatiuo. Et curentur pili additi. Si sint tres, uel quatuor, eligatur filium ternum, uel capillus mulieris duplicatus, ita quod cum uno filo, & una extractione ipsius plures pili extrahantur sine reuersione: & communiter inmiscetur pili cum mastice, & extrahunt sine querimonia.

C A N O N . XX. ad Tacuinum Viceſimum
de morbis Coniunctiue.

C O N I U N C T I U A est albedo oculi coniuncta cum cornea. Et morbi eius sunt plures. **O** b t h a l m i a est apostema calidum, accidens in coniunctiua: & accidit tribus modis. Aut enim ex causa exteriori, ut ex feruido calore solis, uel puluere: et ex eo fit rubedo oculi absque apostemate, lachryma, & ardor modicus. Aut ex causa extrinseca exiccate humorē intrinsecū, et cal. et defluit de cerebro, et rubedo eius erit fortior cum dolore, duricie, lachrymis multis, & repletionē uenarū coniunctiue. Aut fit a causa intrinseca: et apostema eius erit fortioris rubedinis, ita quod ex apostemate ipsius ambę palpebrę inuersant ad exterius, & eleuabitur nigredo oculi super nigredinem. **I** n f l a t i o fit quatuor modis. **V** n a fit subito: & color eius est albus: & ante eam accidit dolor in angulo, ut **D** morſus cimicis & muscæ. **S** e c u n d a est fortior: & quando comprimitur digito, profundatur locus eius, & remanet uestigiū eius per horam. **E** t t e r t i a fortior est secunda: & in illa profundatur locus eius quando comprimitur, attamen non manet uestigium ipsius: & color eius est ut naturalis color: caret dolore. **E** t q u a r t a fortior est tertia: et possibile est, ut extendatur ad utrūq; latus, & ad genas: & erit dura, et liuida: & non profundatur in ea digitus premens super eam: et caret dolore: et ut plus accidit hæc ex morbillis et obthalmia chronica: proprięq; fit in hyeme.

C A N O N . XXI. ad Tacuinum uicesimum
primum De morbis Corneæ.

M O R B I Corneę sunt plures. Eius ulcera fiunt aut in superficie corneæ, aut profundo eius. **Q** uę sunt in superficie, quatuor modis fiunt. **V** n u m ulcus simile in calore fumi incipientis de nigredine oculi per locum multum. **S** e c u n d u m est magis rubeum alio, et profundius, sed minus. **T** e r t i u m fit super nigredinem, et tendit parum super albedinem: et pars eius quę est super nigredinem, habet colorem album: et quę est super albedinem, colorem rubeum. **Q** u a r t u m fit in superficie corneæ ramosum. **E** t c o n c a u a ulcera fiunt tribus modis. **V** n u m ulcus est profundum, & strictum, simile grano panaci. **S** e c u n d u m ulcus est infectum, multum corticis, & profundum: et quando perforatur, emanant humiditates oculi ex corrosione accidente in cumcis. **S** e d p u s t u l æ diuersę sunt, in colore loci, dolore, & sine: & erunt nigre, albę, & mediocres in colore. **E** t quę sunt nigre, erunt post corticem primum corneæ, & ille cortex dis-

Ulcerata in superficie.

Ulcerata concava.

citur facilior, & componitur ex quatuor corticibus. Et albæ erunt post **A** primum & tertium corticem eius; & illa dicitur difficilior. Et quæ sunt coloris mediocris, erunt post corticem secundum, quæ dicitur mediocris inter difficilientem & faciliorem. Sed in loco si sint separatæ a foramine, salubriores erunt; & si sunt super substantiam foraminis, erunt difficiliores. Et similiter si post primum corticem, erunt salubriores; et si post tertium, difficiliores. Sed in dolore, si dolor fortior, difficilior erit cura: si lenior, salubrior. In fine quæ erunt salubres, habebunt dolorem modicum, & erunt separatæ a foramine, & post corticem primum, & de materia modica: sed quæ difficilis finis, erunt ex multa materia, et cum acuitate, et post corticem tertium super substantiam foraminis pupillæ: et dolor eius inducit cecitatem. Eminentia fit quatuor modis. Vna eminentia est, quando eminentia: eminet modica pars uueæ: & dicitur caput formicæ: & estimabit eam uidentem, quod fit pustula: & differunt inter eas, quia eminentia est in uuca. Et si oculus est niger, glaucus, uel columbinus, erit in colore ipsius: & pustula radicaliter est alba, cum rubedine, & pulsatione in oculo. Et species alia eminentiæ similis est uueæ: & dicitur uelamen. Et tertia eleuatur usque ad pilos palpebræ. Et quarta appellatur caput clauis, quia est ei similis. Et hæc fit quando adhæret aliqua pars corneæ. Et differt inter uestigium, & albedinem. quia albedo fit ex pustulis quæ fiunt in profundo corneæ: sed uestigium fit ex pustulis quæ fiunt in superficie corneæ.

CANON. XXII. ad Tacuinum Vicelimum secundum de morbis Corneæ & Uueæ. &c.

MORBI anguli sunt. 3. fistula, quæ dicitur grab, manatio, & glandula. Et morbi uueæ sunt strictura foraminis, & eius amplitudo. Et morbi accidentales inter corneam, & humiditatem cristallinam, sunt aqua, et uapores ascendentes a stomacho. Et color aquæ si est ut color aeris, conuenit ei cura cum ferro. Et si est ut color nitri, potest etiam curari cum ferro. Fit etiam in colore albo, rubeo, aureo, uiridi, blauo, & nigro. Etiam assimilatur argento uiuo, in suo motu. Debet autem curari cum instrumento. Supponere debes manum alicui duorum oculorum: et si uides alium oculum in suo foramine ampliari, conuenit ipsi curæ. Sin autem non, erigatur patiens in sole, et præcipiatur ei, quod in te respiciat bene: et superpone pollicem palpebræ superiori, & commoueas eam super oculum: deinde dimitte oculum, & cito aperiat: & inspice. Et si moueatur quâdo separati sunt pollices ab oculis, dispergitur, nec conuenit curæ instrumenti. Et si remanet collecta, & non dispergit aqua: tunc perficitur, et conuenit. Et si aqua est fortis grossitudinis, uel uiscosa, uel subtilis, non debet curari cum instrumento. Et diuersimode locuti sunt medici de loco in quo generat ista aqua.

C Quidam dixerunt, quod generatur de tunica corneæ, & uueæ: quidam, quod generetur inter uueam & cristallinam. Primi allegant, quod aqua fit cum amplitudine, & non manifestatur de uuea nisi modicum: & impossibile est, quod ampliatur foramen in tanta ultimitate, quod curetur instrumento, & reuertatur tunica prout erat. Dicunt item, quod si sequeretur uueam, iam manaret humiditas albuginea ex fissura instrumenti. Et allegant alij: quod si sic esset, quare suspenditur aqua cum uuea penes curam instrumenti: Et reprobant primi, quod impossibile sit, quod ampliatur foramen in cura instrumenti, & suspendatur aqua cum uuea. Et allegant alij, quod si esset aqua inter uueam & corneam, uideretur instrumentum sub cornea: quia est tunica sub qua uidetur id quod ibi est: quia uideretur in colore tunicæ quæ est post eam. Et nos non uidimus instrumentum penes pupillam. Et excusarunt se in dicto priorum, dicentes. Si hoc esset, & si rumpatur uuea, iam manaret humiditas albuginea: sed ipsa est in panniculo subtili, qui prohibet eius manationem. In eo quoque quod dixit Gal. quod ipsa sit de cristallina & cornea, signatur, quod credit, quod hæc potest fieri inter corneam & uueam, uel inter uueam & cristallinam. Quod si creditur, quod sit de cornea & uuea, proprie dicit, absque cristallina: sed possibile est apud eum, quod ipsa potest fieri in utroque loco: ideo caput acutum instrumenti, appellati mahac, non debet esse ualde acutum: ne scindat panniculum subtilem super albugineam.

D C A N O N . XXII. ad Tacuinum Vicesimumsecundum,

De morbis neruorum Visus, & doloribus Aurium.

Opilatio uifus.

Separatio cōtinuitatis.

Sabtara.

Gehar.

MORBI neruorum Visus sunt, opilatio, sabtara, gehar, & separatio cōtinuitatis. Fit autem opilatio, Aut ex multa humiditate generata circa neruos, ad infestandum eos, ex qua deficit uifus, aut minoratur. Et signum eius est, ponderositas capitis, præcipue in profundo oculorum. Aut fit ex humore manante ad inferiora neruorum: & homo imaginatur in principio eius, uidere radios, muscas, capillos absque læsione apparente in oculo de signis aquæ: & si clauditur unus oculus, & non ampliatur alius, illud dicitur mala opilatio, quod non penetrat aliqua pars uifus ad oculum alium. Et separatio cōtinuitatis fit ex casu, uel percussione, accidentibus super caput: aut ex uomitu forti. Et signum eius est, eminentia oculi in principio: deinde non fit concauus, nec contabescens: & deficit uifus, uel minoratur. Et Sabtara fit ex grossicie ipsius spiritus animalis & turbidine humorum. Etiam Gehar fit ex paruitate spiritus uitalis, & extensione musculi oculum mouentis: & quando spasmatum aliqua pars ipsius, declinat oculus ad illam partem: et quando mollificatur, declinat oculus ad partem contrariam: & musculus defendens radicem neruorum, quod non ampliatur & separetur quando spasmetur, non lædit oculum: tamen si mollificatur, lædit eum. quia hoc fit ex materia manante ad neruos & musculum. Et possibile est, quod hoc fiat in uenis pro-

obis in oculos i
ad oculos.
horum acciden
morbis auctus:
uolunt commu
morbis: et morb
labore existente
Et aliqua ip
fissa leniui: & pr
interiori, non
equi fit in fora
operato ibi, au
ingressus aqua
ingressus, uel u
huiusmodi
inquit funtin in
mentiens,
signa.

C A N O N
quarti

P I L A T I O
iporum
ibile est, quod
carni addi
quod uidetur i
Et aqua
ingrediendi
autem C
interius. Et
familia sunt:
libet loco hñ
atione continu
caro addita
cum pedibu
colator
eius: aut ex
bris & loc
sibus p
ratio
te

cedentibus in oculos in craneo capitis, unde fit manatio humiditatis de A capite ad oculos.

Morborum accidentiū in aure, quidam accidunt cōmuniter in omnibus membris auditus: quidam appropriantur parti membrorum ipsius. Qui accidunt communiter, sunt mala complexio, apostemata, separatio continuitatis: et morbi accidentes in fundo aurium. ut sunt signa dicenda in dolore existente in craneo capitis, in parte pertinente ad fundum aurium. Et aliqua ipsorum signorum erunt extra foramen, & sunt manifesta sensui: & præcedit hæc casus, uel percussio. Et morbus qui fit ex causa interiori, non manifestatur nisi ex læsione accidente auditui. Et morbus qui fit in foramine auditus, aut est ulcus, aut caro addita, aut ex uerme generato ibi, aut sordicies, aut casus alicuius lapidis uel grani in eam, uel ingressus aquæ ex natatione, uel infusione capitis cum aqua: uel animalis ingressus, uelut muscæ, uermis, & similiū, aut uentositatis. Unde quando huiusmodi morbi sunt fortes, inducunt debilitatem auditus. Et morbi qui sunt in instrumētis auditus, & neruis eius, sunt tinnitus, sonitus, et uox mentiens, grauis auditus, surditas: quorum in tabula dicentur causæ & signa.

CANON. XXIII. Ad Tacuinum Vicesimum
quartum, De morbis Aurium, & Narium.

OPILATIO si fit ex uermibus generatis ex humiditate corrupta, signum ipsorum habetur per motum, & tremorem existentem in aure: & possibile est, q̄ aliqua pars ipsorum foras egrediatur. Et si fit ex uerruca, uel carne addita, uel sordicie generata ex superfluitate materiæ, signum est, q̄ uidetur inspiciendo aurē in sole. Et similiter uidet̄ id quod cadit in aurem. Et aqua signum habetur per balneationem præcedentē. Et animalis ingredientis aurem, signum habetur per motum ipsius.

Morborum autem Odoratus quidam accidit in naribus, & in panno culo induto interius. Et quidā in instrumēto primo instrumentorū odoratus, quæ similia sunt additamentis mammillarum. Et morbi accidentes in quolibet loco hōi membrorum, fiunt aut ex mala complexione, aut separatione continuitatis, aut ex morbo officiali. Et morbus officialis est, ut caro addita in naribus, quæ dicitur polipus, qui obturat nares cum pedibus. Sed foetor narium fit ex putrefactione ossis colatorij: uel ex humore inuisicato in foramine eius: aut ex humore putrido. Et illud sequitur febris & sorda. Et si humor putridus est in ossibus putrefactis, illud sequitur minoratio uocis. Et sunt morbi accidentes in utroq̄ instrumento odoratus. ut sunt coriza, et defectus odoratus.

B Opilatio aurium ex uermibus.

Odoratus morbi.

Polipus

D

C A N O N . XXV. Ad Tacuinum Viceſimum quintum, De morbis Odoratus, & Linguae.

Coriza. **M**ORBI accidentes in inſtrumēto Odoratus, ſunt coriza, & defectus odoratus. Coriza eſt ex humiditatibus de uentricule cerebri deſcendentibus ad nares. Et ſit uel a cauſa calida, uel frigida. Quae ſit ex caliditate, erit ut illud quod accidit ex calore ſolis, in capite liqueſcente ſuperfluitates quae ſunt in cerebro. Et quae ſit ex frigiditate, eſt illa quae ſit ex aere frigido inducente ſuperfluitates quae diſſoluebantur a cerebro. Et Chafam eſt defectus odoratus: & ſit a mala cōplexione incenſa, aut opilatione, aut apoſtemate, aut ex humore groſſo, uiſcoſo, aut ſeparatione cōtinuitatis. Et ſi paſſio eſt modica, diminuit odoratū: ſi multa, deficit in toto. Et dum loquimur de naribus, eſt morbus in oſſe colato rario. Et ſi loquela non eſt impedita, uitium eſt in utroq; uentriculo, anterioris inſtrumentorum odoratus, aut in panniculo induto eis interius.

Gustus & linguae morbi.

Morborum quidem linguae & locorū oris, quidam ſunt linguae accidentes: & quidā in parte nerui eius. Et qui accidunt in lingua, ſunt puſtulae: & dicuntur cola: & apoſtema calidū, apoſtema ſimile glandulae, quae dicitur ranula: & corruptio guſtus, qui mutatur ad amaritudinē: & hoc ſit ex cholera rubea: uel ad dulcedinē, & hoc ſit a ſanguine: uel ad acidū, & hoc ſit a ſlegmate acido: uel ad ſalfedinem, & hoc ſit a ſlegmate falſo. Et quidam accidunt neruo ex quo ſit ſenſus guſtus: & ex hoc ſit diminutio guſtus. Vel eſt defectus in toto, uel in parte. Et quidam accidunt in neruo ex quo ſit loquela: & ſunt grauedo linguae, & ſurditas. Et hoc ſit ex mala cōplexione dominante in neruo: uel ex opilatione accidente in eo, aut apoſtemate, aut infeſtatione. Et ſeparatio cōtinuitatis neruorū ſit ex humore acuto, uel percuffione, uel caſu ſuper cerebrum. Et ſit grauedo linguae poſt morbum acutum & ſiſam.

C A N O N . XXVI. Ad Tacuinum Viceſimum ſextum, De morbis Labiorum, Oris & Dentium.

Oris morbi.

MORBORVM accidentium in Ore, quidam accidunt in labijs, ut fiſſura, & hemorroide. Et quidam accidunt denribus, ut dolor ipſorū: quae ſit, aut a calore, aut frigore: corroſio, cauatio, ſtupor, motus, & caſus. Et dentes in ſe non dolent, nec tamen carent ſenſu. Et habetur ſignificatio huius. quia ſi frangatur dens in aliqua parte ipſius, inde non ſit dolor: & ſi inſrigidetur, non dolet. Quare dolor accidit a mala cōplexione neruorum ligantium dentes, qui ſunt in radicibus ipſorū, aut apoſtemate in locis prædictis: eſtimaturq; qd dolor ſit in eis. Et ſi mitigatur dolor apud eradicationē, hoc ſit ex dilatatione neruorū, uel apoſtematis. quia quando ſtringit locus eius, extenditur, & dolet: & quando ampliatur locus, mitigatur dolor. Et quando medicina tangit locum dolentē, mitigatur tunc dolor, ob tactum ipſius. Et dicitur, qd dolor dentium ſit ex dilatatione, & cōſtrictione. Et intelligi poteſt, ut dixi. Et ſi or

Dentium dolor

T
 in pueris
 accretae, quia
 lupi, uel
 C A N O N . XX
 De mor
 A S V S Den
 /guguarum, &
 uel amplitud
 ſit ex oppor
 tibus: & ex op
 ſit hac amplitu
 dentes maiores
 casus ipſoru
 ſit alius:
 uel uel am,
 Er hoc nō
 dens in ſe
 /guguarum, cor
 obſidia inter d
 morbis oris:
 ex cholera r
 apoſtema calid
 caput eius, &
 incidi
 eius nō eſt ſ
 debet inc
 in ceſſ
 & longa, & e
 calore eius de
 naturalem.
 nocume
 deſcendentis a
 ſtitatis cum c
 C A N O N .
 octauur
 MORBORV
 gutture, uel
 ſuper coſtas, uel
 quidā ſun
 loci et
 in uelamine

tus dentium in pueris fit tardus, fricentur gingiuarum cerebro leporis, aut medulla lacertae. quia iuuat ad producendum sine dolore: similiter suspensio dentis lupi, uel canis.

CANON .XXVII. Ad Tacuinum Vicimumseptimum
De morbis Dentium, Gingiuarum, Vuulae.

CASVS Dentium, uel commotio ipsorum sunt ex humiditate gingiuarum, & neruorum tenentium eos, uel putrefactione foraminum, uel amplitudine foraminum in quibus sunt. Et amplitudo foraminum fit ex opportunitate ortus aliorum dentium fortiorum eis, ut accidit infantibus: & ex opportunitate ortus aliorum dentium, sicut fit in iuuenibus. Et haec amplitudo foraminum fit necessario ampla, ut in eis locari possint dentes maiores primis, & fortiores. Sed ex siccitate fit, ut accidit in senibus, casus ipsorum dentium. Et dicitur, quod in quodam sene cecidit dens, & ortus est alius: quod incredibile alijs. Et dixit mihi quidam fidelis, quod uiderat uetulam, cuius dentes ceciderunt, & ortus fuit dens in ore eius nouus. Et hoc non uidetur impossibile, per Philosophum dicentem, quod potest oriri dens in senectute: ut uisum est multotiens. Etiam putrefactio gingiuarum, commotio dentium, & casus ipsorum, malum foetoris oris, caro addita inter dentes, exitus sanguinis de gingiuis, uel toto ore, dicuntur de morbis oris: & ipsorum signa sunt similia. Apostema accidit in gingiuis ex cholera rubea. Et morbi Vuularum sunt, mollificatio, casus, & apostema calidum ipsarum. Et quando subtilis fit radix Vuulae, fit rotundum caput eius, & prolongatur apostema casus eius, & non conferunt medicinae: incidi autem debet, ne inducat squinantiam. Et si est rotunda, et radix eius non est subtilis, neque longa, et color eius fit ut color sanguinis nigri, non debet incidi. quia ex incisione eius fit apostema magnum, & fluxus sanguinis incessabilis, & incurabilis, & sequitur mors. Si est subtilis radice, & longa, & extramitates eius sunt similes caudis muris, & mollificante colore eius declinante ad albedinem, incidi debet pars addita contra modum naturalem. quia si inciditur contra quantitatem conuenientem, incisio inducet nocumenta magna et diuersa, secundum diuersos occasus materiae descendens ad pectoralia. Cui faciendum est medicamentum tempore necessitatis cum cautela.

Casus dentium.

Morbis Vuularum.

CANON .XXVIII. Ad Tacuinum Vicimum octauum, De morbis Gutturis, Epiglotti, Pulmonis, & Cannalium ipsius.

MORBORVM accidentium in membris anhelitus, quidam accidunt in guttore, uel in gula, uel in canali pulmonis, uel in uelamine induto super costas, uel in diafragmate, uel in corde. Et morborum in gula accidentium quidam sunt in glandulis, quae dicuntur amig, quae generant saliuam: quorum locus est in utroque latere gulae: et quidam in musculo eius, & quidam in uelamine induto super eum: & quidam in meatu eius. Et qui

Morbis anhelitus.

Gulae.

Caccidunt in glandulis, sunt apoftemata calida. Cuius signum est, dolor strangulans gulam penes glutinum, & rubedo in exteriori parte gulæ. Et qui accidunt in musculo, sunt squinantia, apofstema in musculo gulæ, aut hyfophago. Et qui accidit in musculo interiori, prohibet deglutitum: & malum erit: & si fit in musculo exteriori, erit minoris maliciæ. Et istud sequitur difficultas anhelitus, eius eiectione, diminutio uocis, dolor gutturis, rubedo oculorum & faciei, extensio difficilis deglutitus, concauitas oculorum.

Squinantia. Squinantia est apofstema calidum: accidens in musculo gutturis. Si in musculo exteriori, salubris: si in interiori, dicitur squinantia canina: & illa species incurabilis est. Et si fit ex uino spondilium, quod fit et accidit in plurimum infantibus, ex debilitate ligamenti spondilium, uel percussione. Et signa unius squinantia sunt sicut alterius: tamen unius fortiora alijs, & difficilis deglutitus. Et quando infestatur id quod deglutitur, ascendit ad partes palati, & egreditur de naribus, ex opilatione hyfophagi. Et in salua squinantia apparet apofstema in ore, quando os aperitur, aut in parte exteriori gulæ: sed in mala nihil apparens erit. Et qui accidunt in meatu ipsius, fiunt de sanguisuga bibita cum aqua, & obtenta gula, uel spina piscis, uel alterius rei.

Reumata. Et qui accidunt in uelamine gulæ, & gutturis, et cannalis pulmonis, sunt reumata: quæ sunt quedam de scensionibus superfluitatum humidarum de cerebro. Et si descendunt hæc superfluitates ad nares, dicuntur coriza: si ad guttur, & cannalem pulmonis, inducunt raucitatem, & tussim: & si ad pulmonem & pectus, erit materia tussis mala & difficilis. Et fiunt aut ex caliditate, aut frigiditate. Accidentia caliditatis, sunt inflammatio faciei & capitis, acuitas illius quod manabit de naribus cum asperitate gutturis. Sed in accidentibus a frigiditate, patietur patiens frigiditatem, & opilationem narium, et diminiuitur odoratus, uel deficiet, uel diminuetur uox: & in raucitate sentietur asperitas gutturis cum punctione, absq; turbatione, & fit tussis cum siccitate absq; reumate ex caliditate febrium, uel frigiditate æris septentrionalis: & cum ea non erit sputum, sed sicca erit. Et hoc fit etiam ex humiditate gutturis, & cannalis pulmonis: & inde uox erit clara, & carebit asperitate. Fit etiam tussis & raucitas ex causa exteriori, ut ex puluere, fumo, & uoce magna. Et reuma non potest digeri in senibus cum uelocitate.

Pulmonis morbi. Morbi accidentes in pulmone, sunt tussis fortis, asthma, strictura anhelitus, & eiectione eius. Peripleumonia est apofstema calidum pulmonis cum sputo sanguinis, uel saniei: & illud sequitur ptisis. Et tussis ex pulmone fit aut ex descensu alicuius humiditatis de capite, aut ex mala complexionem: & superfluitas, aut erit tacuta, subtilis: quæ est peior, licet spuatur: aut grossa, aut calida. Super quæ habetur significatio per caliditatem anhelitus, sitim, deiectionem æris frigidi, rubedinem faciei: & possibile est, qd quandoq; erit sputum. Et si est frigida, habetur significatio super eam per liuiditatem faciei, modicam sitim, nocumentum ex rebus frigidis, & ære frigido: iuuamentum per balneum, & ærem calidum.

Pulmonis morbi.
Peripleumonia.

tra anhelitus aff
pmonis: & si str
cane cannalis,
significatio sup
ceptans mag
determinationem,
oblectabilior ea
fit absq; tussis, p
multitudine uape
abit ad im
Peripleumonia
cholera rubea. E
anhelitus, et d
rub

CANON. X
num. De
paniculi

117 M sanguis
machi, aut e
de hyfophag
subito absq;
de pectore, et
sanguis
de ore sto
machi, egredie
de gutture,
egressus
ut ex pe
aliqua uer
subito. Vel inte
choleric
paru primo eg
cum domi
male & sicca, c
eminebit f
Sed spu
de pectore, ue
tiss, uel diafra
abit ad collige
opes generatio
eius emanat
caliditatem m

Et strictura anhelitus asthma, & eiection anhelitus, erunt ex strictura meatuum pulmonis: & si strictura est in uenis pulsabilibus, erit asthma: et si fit in diuersione cannalis, exinde eiection erit anhelitus, & eius strictura. Et habetur significatio super hoc, per frequentem anhelitū absq; febre, quasi si laboraret patiens magno labore, & magno anhelitu. Et fortificatur patiens per dormitionem, et alleuiatur penes sui eiectionem. Emissio anhelitus erit delectabilior ea inmissione: & fit exinde tussis cum commotione: & si est absq; tussi, possibile est ut declinet ad hydropisim, ex caliditate & multitudine uaporū cordis. Et fortificatur exinde sitis: & patiens magis declinabit ad immissionem aëris frigidi, quam emissionem aëris eius. Peripleumonia est quoddam apostema pulmonis ex sanguine, uel cholera rubea. Et ex ea accidit febris fortis cū tussi, strictura anhelitus, et dolore in anteriore parte pectoris, cum rubedine genarum, et oculorū.

Peripleumonia.

CANON .XXIX. Ad Tacuinum Vicesimumnum, De Sputo sanguinis, & saniei, morbis pañiculi, cerebri, diafragmatis, & cordis.

SPVTVM sanguinis aut fit de canali pulmonis, aut de pectore, aut de ore stomachi, aut de fundo ipsius, aut de capite, aut de gula, aut de gutture, aut de hysofphago, uel de ore. Si de pulmone, erit cum tussi forti, & egreditur subito absq; dolore in magna quantitate, in colore rubeo, cū spuma. Et si de pectore, erit cum tussi forti similiter, tamen in parua quantitate, quasi simile sanguifugæ: & sequuntur istud reumata, & pectus erit strictum. Si est de ore stomachi, erit cum eo dolor in ore stomachi. Si de fundo stomachi, egredietur cum uomitu & dolore leui. Et si de capite, cū rascatione. Si de gutture, cū hīnitu. Si de hysofphago, dolor erit inter spatulas. Si de ore, egressus eius erit cum alio sputo consueto. Et fit sputū sanguis exterius, ut ex percussione, uel casu, uel magna uoce, uel saltu, ex quo rumpitur aliqua uena. Et huius signum habetur per egressum multū sanguis subito. Vel interius: ut ex corrosione uenarū, accidente er reumate acuto, uel cholericō, uel phlegmatico, falso. Et huius signum habetur, quod parū primo egredit, deinde in multa quantitate: uel de repletione uenarū, uel cum dominatione complexionis calidæ & hum. uel complexionis malæ & siccæ, quæ condensat uenas ualde, & eas restringit: unde pars ipsarū eminebit super partē, & aperiunt. sicut accidit luto quando siccat. Sed sputum saniei fit aut ex apostemate cal. accidente in pulmone, uel pectore, uel post sputum sanguinis, uel in panniculo indurato super costas, uel diafragmate. Et quod siit ex apostemate horum locorum, declinabit ad colligendū sanie: et febris et rigor accidēt in laborante eo penes generationem saniei: & de ipso tempore expectatur eius emanatio. Sed diuersa fit uelocitas eius, et tarditas, iuxta caliditatem materiæ, et frigiditatem, grossiciem, & subtilitatem.

Origo Sputi sanguinis.

B

Sputū saniei.

D 3

Ctem eius: Et si est cal: et subtilis emanatio, erit in die septimo, numerando a die rigoris & febris. Et si fit ex complexione cal. & patiens est iuuenis, significatio habetur exinde, quod emanatio erit in septimo. Et si materia est grossæ substantiæ et acuta, emanatio erit in die uicesimo. Quod si materia est grossæ emanationis, fortificabitur febris ponderositas & rigor. qm̄ ex quo generatur sanies in aliquo apostemate, erit ponderositas cum eo in latere passionis: & quando iacebit super latus sanum, sentiet rem ponderosam esse suspensam in latere superiori. Et si apostema fuerit in medio pectoris, dolor & ponderositas erunt fortiores in parte anteriori pectoris. Et si fit apostema in utroq; latere pectoris, sentietur dolor in eis. Et si super aliquod latus iaceat, sentiet ponderositatem in superiori latere, uel latere certo. Et emanabit sanies quandoq; ad superius, & ascendet per sputum & tussim: & quandoq; ad inferius, & tendet ad epar per uenam concauiam: deinde ad intestina, uel renes. Et laborantes hac passione, si spuunt uelociter ante quadragesimum diem de die in qua emanauit apostema, non patietur ptisim: quod si non generatur sanies in quadragesimo, et declinabit patiens ad ptisim. Et ptisim hereditarie succedit. Et morbi accidentes in panniculo induto super costas, sunt species apostematum & exitus rarum. Et quandoq; accidit in eo apostema cal. & dicitur pleurisis. Et si accidit in musculo, apostema dicitur dolor lateris. Si in pleurisi fit sputum in principio eius, passio erit salubris, & breuis. Si fit sputum in quarto, erit crisis in .7. uel .ii. uel ad plus in .ix. Et si tardat sputum ad septimum diem, tardabit crisis ad .20. diem. Et habetur significatio super colorem sputi super modum apostematis. Nam si rubeum, est sanguineum: si citrinum, cholericum: si album, phlegmaticum: si nigrum, uel liuidum, melancholicum. Et parum fit apostema in musculo, in melancholico, uel phlegmatico: aut non fit sputum, & dolor pungens. Et morbi Diafragmatis sunt, mala complexio, & apostemata. sicut sunt hirsam. Et morbi Cordis sunt etiam ei proprii, uel communes & alij. Qui sunt proprii, sunt dolor, & saltus: & qui sunt communes, ut sincopis. Et dolor fit ex mala complexione, uel apostemate, uel solutione continuitatis: ut ex uulnere in quo non sanabitur, sed morietur cito. Sed mala complexio, sincopis, & saltus, curabiles sunt: tamen apostemata, & uulnera ex ueloci periculo ipsorum non recipiunt medicinam, nec curam.

C A N O N . xxx. Ad Tacuinum Tricesimum,

De morbis Cordis.

MA LA COMPLEXIO cordis aut est calida, aut frigida, aut humida, aut sicca. Saltus aut fit ex humiditate aquosa, aut sanguinea. Sicut fuit in illo de quo locutus est Gal. cui contingebarie stigatio quotibet anno: & curabatur in quolibet anno cum minutione tribus annis: & in quarto anno minutus fuerat ante tempus euentus ei

Pleurisis.

Morbi diafragmatis.

Morbi Cordis.

T A
 ... & min
 ... est perfecte.
 ... complexione uen
 ... cerebri, a
 ... sanguinis, fi
 ... apostemate, ue
 ... complexione m
 ... deficit ap
 ... dolore ulcer
 ... actione m
 ... aut ex mor
 ... accidens
 ... ex calidita
 ... febr
 ... machi. F
 ... signa ci
 ... & paruu
 ... quasi est
 C A N O N . xxx.
 De m
 C O R D I S
 ... sunt in h
 ... epare, aut it
 ... accidunt hy
 ... Qui in corpor
 ... eum per uon
 ... icali, uel se p
 ... hum. uel si
 ... paratio cōtinu
 ... et si fit per
 ... accidens in me
 ... populationis acc
 ... machum. Et
 ... fortificat febr
 ... ppius, a
 ... ebri in uigilijs
 ... beh. Sed ex ci
 ... stomacho a
 ... ratio cōtinuitat
 ... caninus, & al
 ... cal. uel hum
 ... quoniam debet est

us, & sanabitur, & minuebat quolibet anno ante tempus eius aduentus, & sanatus est perfecte. Sincopis est dissolutio uirtutis uitalis subitanea. Et fit ex repletione uenarum de humoribus, aut stomachi de cibo. Aut ex repletione cerebri, aut apoplexia. Aut ex inanitione intensa, ut fluxu uentris, sanguinis, fluxu ex naribus, matricis, uulneris, uel manatione saniei ex apostemate, uel sputo sanguinis forti, uel priuatione cibi & potus: uel complexione mala calida, ut in febribus: uel ex frigiditate stomachi, cum qua deficit appetitus cibi; aut ex forti dolori oris stomachi, & colicæ, & dolore ulceris articularum, & uulnerum capitis musculorum; aut ex putrefactione matricis ex uaporibus frigidis tendentibus de matrice ad cor: aut ex morbo accidente in corde: & hic sequitur mors subito. Et sincopis accidens in paroxismo febrium. Fit etiam ex causa doloris accidentis ex caliditate, aut ex manatione humoris putridi ad stomachum: apostemate febricitantis, accidente in aliquo membro: aut debilitatione oris stomachi. Fit etiam sincopis ex accidentibus animi, ut terrore, & impetu. Et signa communia sincopis sunt, frigiditas extremitatum, debilis anhelitus, & paruus, color citrinus: & si uocatur laborans sincopi, non respondet, quasi esset longe a clamoratione.

CANON .XXXI. ad Tacuinum Tricesimum primum

De morbis hysophagi, & stomachi.

MORBORVM accidentium in instrumentis nutrimenti, quibusdam fiunt in hysophago, quidam in stomacho, quidam in intestinis, aut in epate, aut in splene, aut in cistifellis, aut renibus, aut uesica. Morbi qui accidunt hysophago, aut fiunt in corpore ipsius, aut in meatu ipsius. Qui in corpore ipsius, est debilitas uirtutis attrahentis cibum, uel expellētis eum per uomitum. Et debilitas ipsius fit ex mala complexione, uel morbo officiali, uel separatione cōtinuitatis. Et mala complexio aut erit calida, aut frigida, hum. uel sic. Et ap̄a officialis est ut apostema quod fit aut cal. aut frig. Et separatio cōtinuitatis si fit per longitudinē, infert diminutionē in attractione; et si fit per latitudinē, infert diminutionē in expulsionē. Et morbus accidens in meatu ipsius, est opilatio, & fit ex ap̄ate cal. uel frig. Et signū opilationis accidentis in meatu ipsius, est prohibio penetrationis cibi ad stomachum. Et quā putrefit ap̄a, patiens patietur rigorem et horripilationē, et fortificat febris: et in stomacho fit morbus, aut in ore, aut in fundo. Et erit aut proprius, aut communis, Communis fit ex coicatione alicuius membri, ut cerebri in uigilijs, et p̄mixtione mētis in febribus, ut in epilētia, spasmo, & subeth. Sed ex coicatione cordis cū eo fit sincopis, et saltus. Et morbus proprius stomacho aut fit communis ei, et omnibus suis, sicut est mala complexio, separatio cōtinuitatis, ap̄ata. Sed proprius est, ut corruptio appetitus, appetitus caninus, & alij morbi de quibus dicturi sumus, si mala complexio eius fuerit cal. uel hum. frig. uel sic. uel composita de eis. Cura compositæ complexionis debet esse ut cura singularis, quādo componitur morbus.

A
Sincopis,

mi
m

CANON .XXXII. ad Tacuinum Tricesimum =
secundum, De morbis Stomachi.

DOLOR STOMACHI accidit in ore eius ex mala complexione calida. Et cognoscitur hæc per mitigationem doloris ex appositione rerum frigidarum super stomachum, & sumptione rerum frigidarum. Et fit ex calore manante ad os stomachi. Et hunc sequitur frigiditas extremitatum, sincopis fortis: & possibile est, ut patiens pereat ex dolore: & manat cholera rubea ad os stomachi, quando tarda fit sumptio nutrimenti: & penes dolorem uehementem, et angustiam magnam: et ex ipso dolore fit morbus, quem sequitur mors. Fit etiam ex phlegmate putrido manante ad os stomachi, inducente lamentationem, et rubedinem: & totum id accidit ex sensu oris stomachi, & proximitate eius ad cor. Si sitis intensa accidit ex caliditate oris stomachi, uel stom. uel utriusque simul, uel ex humore falso congregato in tunicis ipsius, uel in intestinis gracilibus, uel meseraicis: uel ex caliditate epatis, pectoris, et pulmonis. Et distinguitur inter sitim quæ fit ex caliditate pectoris, & pulmonis: & sitim quæ fit ex parte stomachi, & intestinorum, & epatis. quia sitis quæ fit ex caliditate pectoris & pulmonis, mitigatur per immissionem aeris frigidi: & quæ fit ex parte stomachi, uel epatis, non mitigatur nisi per potum aquæ frigidæ. Et dixit Gal. quod quidam passi sunt sitim sortem, & non fuit mitigata per potum aquæ frigide, nec per immissionem aeris frigidi: & mortui sunt ex ipsa siti. quia quidam ipsorum comedebant tyros sitim inferentes: & quidam biberunt uinum in quod cecidit tyrus: et quidam de uino uetusto, quorum stomachus calefactus fuit ualde: quidam ex defectu aquæ dulcis, biberunt aquam maris, & mortui sunt ex siti. Et quorundam lenificabat natura nauseatiua ex potu aquæ maris: & euacuata sunt exinde humiditates corporum eorum. Sed morbi accidentes in fundo stomachi, sunt mala digestio, satietas nauseatiua, fluxus uentris cum uomitu, appellatus ayda, diaria, lienteria nauseatiua, singultus, inflatio, uentositates, & ructatio. Quia cibus quando non descendit cito de stomacho, dicitur tarda digestio. Et quando non digeritur, nec descendit penitus, & corrumpitur in stomacho, dicitur satietas nauseatiua. Et mala digestio fit ex caliditate, uel frigiditate, uel humore cholericico, uel phlegmatico, aut melancholico, uel ex satietate nauseatiua, uel ex ayda.

Morbi in fundo stomachi.

CANON .XXXIII. Ad Tacuinum Tricesimum tertium, De morbis Stomachi.

MALA COMPLEXIO stomachi, aut fit ex qualitate singulari, aut communi: & materia aut erit cholericica, aut phlegmatica, aut melancholica: & siccitas & humiditas eius non fiunt condominiumes. quia si condominiumatur ei humiditas, ex ea fit hydropisis: & si condominiumatur siccitas, ex ea fit consumptio. Apostemata item stomachi aut sunt

aut frigida. Et dist
orem, & malam co
per uomitum p
aliquo hur
Cognoscitur etiã
erit spissa &
materia: & si su
singularem.
aequalis
mala compl
uenarur
separatiõnem
sanguinis: &
ex augmento
accidit in gal
unde fit fames ca
gregationem sup
de sanguine
in nutrimen
ad mam
ad os ipsi
muliere in tertio
nutritur
magnificat
aliqua pars
membris, qu
& quando
cum eis n
membris, nõ ex
appetum canin
corpore
fortis, & mem
CANON .XX:
qua
DA EST
lata per uomitu
modu corrup
unde mutatur
lesione ipsius
per uomitum
fluxum uentris
tum. Et habetur

calida, aut frigida. Et distinguitur inter malam complexionem stomachi singulari, & malam complexionem stomachi cum materia, de eo quod emittitur per uomitum post sumptionem laudabilis nutrimenti: et si mixtum est cum aliquo humorum, tunc dicitur cum materia: si non, erit singularis. Cognoscitur etiam per urinam. quia si post sumptionem æqualis nutrimenti, erit spissa & grossa, tunc significat super malam complexionem cum materia: & si subtilis & clara, tunc significat super malam complexionem singularem. Cognoscitur etiã per egestionem post sumptionem nutrimenti æqualis. quoniã si egeritur stercus cum aliquo humore, tunc dicitur mala complexio cum materia: sin autem, erit singularis. Etiã per inflationem uenarum corporis, & earum repletionem cognoscitur. quia super separationem continuitatis habetur significatio cum eo quod dixi in sputo sanguinis: & iã dicta est cura eius. Et corruptio appetitus cibi, fit aut ex augmento, aut ex diminutione, ex defectu, aut ex incursum horribili, ut accidit in gaham. Et augmentum appetitus quando fit in quantitate, exinde fit fames canina, & gaham. ut plus fit in pregnantibus penes congregationem superfluitatis malæ in ore stomachi ipsarum, quæ superfluunt de sanguine menstruo, de quo nutritur embrio, quia pars ipsius uertitur in nutrimentum embrionis: & pars alia, quæ minor est in bonitate, tendit ad mammillas, & fit lac: & peior pars eius si remanet superflua, tendit ad os ipsius stomachi, & inducit appetitus malos: & accidunt in muliere in tertio mense, & quarto mense cessant. quia embrio de melle paruum, nutritur cum modico sanguine, & maior pars remanet: tamẽ quando magnificatur, nutritur cum maiori parte ipsius sanguinis: & si remanet aliqua pars eius, inducit gaham. Bolismus uero est dolor intensus in membris. quia stomachus quando patitur fortem frigiditatem, non appetit: & quando deficit eius appetitus, appetunt membra cibum stomacho: qui cum eis negatur, sequitur exinde fames communis cum omnibus membris, nõ ex ore stomachi. Et distinguitur inter hunc morbum, & appetitum caninum. quia ex isto morbo deficit appetitus: exinde fit macilentum corpus, et debilitatur uirtus: sed in appetitu canino appetitus est fortis, & membra sunt repleta.

Corruptio
appetitus cibi

Bolismus.

CANON. XXXIII. Ad Tacuinum Tricesimum
quartum, De morbis Stomachi.

AYDA EST euacuatio quædam quæ dicitur cholericæ passio, facta per uomitum, & fluxum uentris. Et fit ex corruptione cibi secundum modum corruptionis, aut ex multitudine eius, aut malicia, aut uiscositate: unde mutatur ad choleram rubeam, et expellitur a uirtute expulsiua ex læsione ipsius: & pars eius subtilior ascendit ad os stomachi, & emittitur per uomitum: & pars eius residens in fundo stomachi, emittitur per fluxum uentris. Vel fit ex manatione aliqua cholericæ facta ad stomachum. Et habetur significatio huius per id quod emittitur de cor

Ayda:

E

ore eius ex mala com-
r mingationem dolorum,
um, & sumptione retri-
chi. Et huc sequitur
est, ut patiens perant
quando tarda fit sumptio
nguliam magnam: et
rem ex phlegmate per
tationem, et rubedinem:
timite eius ad cor. Si
stom. uel uulnus stomod-
is, uel in mediis gaculo-
bris, et pulmonis. Ex istis
& pulmonis: & sunt que
quia lris que fit ex cal-
tationem aeris frigidi: &
aur nisi per potum aqua-
um fortem, & non sunt
nem aeris frigidi: & mo-
bant tyros lris iuferen-
reus: et quidam de uino
e: quidam ex defectu a-
unt ex lris. Et quorundam
aris: & euacuat lris co-
el morbi accidentis in lris
zania, fluxus uentris con-
eatua, singultus, intus
on descendit cito de lris
eritur, nec descendit per
as nauicatua. Et morbi ge-
cholericæ, uel phlegmaticæ
a, uel ex ayda.

uinum Triedis
tomachi.

achi, aut fit ex qualitate
ric cholericæ, aut phleg-
eius non sunt conuulsi-
fit hydropis: & huius
mata ius stomachi aut

C pore per uomitum, uel per fluxum uentris, per lamentationem, nauſeam, & ſitim: & in hoc erit cum læſione modica: & penes euacuationem cibi corrupti, fortificatur dolor, ex acuitate choloræ, & acetofitate eius quod emittitur per uomitū, pungens hyſophagum: uel per fluxum pungentem in teſtina & anum: & exinde fit lamentatio turbida, nauſea, cum temporibus planis, nare ſubtili, extremitatibus frigidis, penes fortitudinem ipſorum accidentium, et multitudinem humorum paratorū ad corruptionē in corpore.

Diaria.

Diaria eſt quedā euacuatio membrorū ſubtiliū. Et fit ex malicia regiminis cibi, aut repletionē uenarū, aut opilatione opilante meſeraicas, aut humoribus ſaliſis manantibus ad ſtomachum. Et ſignum eius erit, ſalfedo oris, aut acuitas oris ſtomachi, cum ſiti: et exinde fit dyſenteria. Et niſi ſit acuitas, aut ſalfedo, exinde non fit dyſenteria, ſed debilitas uirtutis. Et diſtinguit̄ inter diariam, & aydam. Quia cum ayda fit uomitus, cum diaria non: et ayda eſt morbus calidus, breuis tempore: ſed diaria eſt morbus longus. Et quandoq; diaria fit frigida, accidens in biduo, aut triduo, iuxta congregationem humorū in membro a quo expellitur ad ſtomachum, & ad in teſtina: & accidit in febris. Fit etiam diaria a materia ſlegmatica contenta in in teſtina, ex qua fiunt inflatio, & torſio. Et hoc fit in modica quantitate, & moram longā patiens trahit in tempore ſuæ emiſſionis.

Lienteria.

Lienteria uero eſt quedam lubricatio in teſtinarum, ex qua labitur cibus cito de ſtomacho, nulla mutatione facta in forma eius. Et fit aut ex debilitate uirtutis retentiuæ, uel mala complexionē frigida & humida, & uiſcoſitate materiæ dñantis ſuper ſtomachū & in teſtina, & lubricantis nutrimentum. Aut ex fortitudine uirtutis expulſiuę, ſi in ſtomacho ſunt puſtule, uel ulcera, quę pungūt cibos in tranſitu eius: unde expellit eum natura, & emittit ſtatim. Et habetur ſignificatio eius per id quod erit in ore & lingua eius de puſtulis, & per caliditatem & ſiccitatem, quę erunt in ore. Et dixit Hippo. Eructatio acida ſi fit in lientirico, nō antecedente cauſa ſignum, laudabile eſt. Et bene dixit. quia eructatio acida non fit niſi per mutationem nutrimenti, quando moratur in ſtomacho, & retinetur a uirtute. Nauſea, & Vomitus fiunt ex multitudine nutrimenti, & eius ponderoſitate ſuper ſtomachum: aut ex malicia ipſius, ſi erit horribile, amarū, aut pungitiuum: aut ex humore pungitiuo. Et ſi fuerit in concauitate ſtomachi, inducit uomitum: & ſi inter tunicas, exinde infunditur, & prouocabit nauſeam. Et hñoi humor aut manabit ad ſtomachum, aut generatur in eo. Et ſi fit ex humore generato in eo, erit nauſea inceſſabilis: & ſi ex humore manante ad ipſum, aliquando mitigabitur poſt ſui manationem. Et habetur ſignificatio ſuper puſtulationem humoris per exitum eius cum uomitu, ſi cholericus eſt, uel ſlegmaticus. Fit etiam uomitus ex parte criſis penes expulſionem uirtutis ex humore inducente morbum. Et Singultus eſt quidam ſpasmus alicuius tunicę ſtomachi inferioris. Et fit ex repletionē, uel inanitionē, uel mala complexionē frigida penes ſumptionē alicuius nutrimenti frigidi,

Nauſea.
Vomitus.

Singultus.

ſenſibus: uel
foris. Inſi
menta. Et ex
uſabarū, & ſin
Et ſignificat
fit ex quada
Et ſi uapores h
humorum frigido
da ex cibarijs ſe
menti in ſui
ruſtuatio
& inſi
inſi

CANON X
quintu

P R B I accide
uel epatis: tenaſi
ulcera in teſtino
poſt euacuatio
quedam humi
num, ex coriata e
uſtura: deinde
magis magis
donec peruen
uenarum
pinguedin
Et ſi longi
cholericus, adu
præcipue
in teſtinarum, e
punctio fit abſi
in teſtino, ſignific
ſignificat que
dolor erit in infe
ritio erit in umb
eſt fluxus ſan
loconi carniur
Et diſtinguit
quia in dyſent
Et in ea que
alieuatio:

sicut accidit senibus: uel ex sumptione alicuius nutrimenti acuti: uel potu uini uetusti fortis. Inflatio, & Rugitus fiunt ex modica caliditate digerente nutrimenta. Et ex sumptione alicuius nutrimenti generantis uentositates. ut fabarū, & similiarum: quæ tamen in hora uentositatum ipsarū modica erit. Et significatio huius habetur per nutrimentum præcedens.

Ructuatio fit ex quadam uentositate inflante stomachum, ascendente ad os. Et si uapores humorum sunt calidi, erit ructuatio fumosa: si

humorum frigidorum, erit acida. Fit etiam eructuatio frigida ex cibarijs frigidis, debilitantibus caliditatem nutri-

menti in sui digestionem: & quando retinetur eructuatio, exinde generantur uentositates,

& inflationes, lædentes ualde partes

inferiores ad quas legantur.

CANON .XXXV. Ad Tacuinum Tricesimum
quintum, De morbis intestinorum, &
partium inferiorum.

MORBI accidentes in intestinis, sunt dysenteria intestinorum, uel epatis: tenasmon, colica, iliaca, uentositates, uermes, lumbrici, torsio, ulcera intestinorum, fluxus sanguinis intestinorum. s. dysenteria. Et fit post euacuationem acutorum humorum. Et in principio eius emittitur quædam humiditas flegmatica, uiscosa, illinita super interiora intestinorum, excoriata ex illius acuitate quod transit super eum: deinde emittitur rasura: deinde aliqua pars intestini. Et si in rasura sunt aliquæ particule carniū magnæ, significant super corrosionem corporis intestinorum, donec perueniat morbus ad tunicas interiores: deinde emittitur de orificijs uenarum sanguinis similis origani foetenti, & in colore & in substantia pinguedini: et hoc fit ex caliditate liquefaciente pinguedinē intestinorum. Et si longum sit tempus huius, fiet similis faci, & erit sanguis melancholicus, adustus ex fortitudine caliditatis. Et hi duo morbi sunt mortales, præcipue si sunt cum foetore. Et habetur significatio super ulcus intestinorum, ex pluribus surrectionibus in uno momento factis, quia punctio fit absq; torsione. Et si illud quod egreditur non miscetur cum stercore, significat qd ulcus est in intestino recto, Et si miscetur cū eo parum, significat quod est in orobo, uel colon. Et distinguitur inter ea, quia dolor erit in inferiori tenemeto umbilici, in ulcere intestini grossi. Et punctio erit in umbilico, si est in intestinis gracilibus. Et dysenteria epatica est fluxus sanguinis puri, mixti cum stercore: & in principio est similis lotioni carniū: deinde fit rufus: deinde niger, et de specie melancholiæ. Et distinguitur inter dysenteriam intestinorum, & dysenteriam epatis, quia in dysenteria intestinorū, est fluxus cōtinuatus cum rasura paulatim: & in ea quæ est de epate fluxus, fit in momento, subito, absq; rasura cum alleuiatione: & possibile est, qd sentitur dolor in parte epatis,

A
Inflatio.
Rugitus.

Ructuatio,

B
Dysenteria.

Vlcus inte-
stinorum.

Dysenteria
epatica.

Colicæ species.

C & aliquando cum sanguine proueniente de epate emittitur cholera rubra de intestinis, & cum ea emittitur rasura. Vnde peritus medicus debet subtiliter considerare, ad cognoscendum distinctionem ipsarum bona noticia: sin autem, peccabit cura ipsorum. Et Colicæ quædam species fit ex flegmate incluso in tunicis intestini quod dicitur colon: et quædam ex uentositate excedente illud: & quædam ex apostemate. Et in prima, quæ fit ex flegmate, est eructuatio acida: & sentiet patiens, quod intestinum quasi perforatur a perforatorio: & hanc sequitur nausea cum uomitu flegmatico: & constipatio erit fortis, cum qua non egreditur aliqua uentositas: & in frigidatur pars inferior umbilici. Illam uero quæ fit ex uentositate, sequitur extensio, & doloris transmutatio cum rugitu, absque ponderositate: leuis erit digestio, natans super aquam, & assimilatur stercori uaccino. Et cum illa quæ fit cum apostemate, est febris, sitis ardor, & nausea, cum dolore punctio, & uomitus cholericus. Et hæc dicitur peior alijs speciebus colicæ: & ut plus accidit ex ea ileos. Et dolor colicæ assimilatur dolori renum. Et distinguitur inter eos, quia dolor colicæ est fortior, acutior, & durabilior. Et dolor renum est in regione ipsorum proprie. Morbi Ani sunt hemorrhoidæ, fissura, apostemata calida, & eius egressio. Hemorrhoidæ si non apparent, superponatur ano cyathus paruus, aut uentosa cum igne in bombace: & inuersione anus, & manus festabuntur. Et super apostema habetur significatio per inflationem, dolorem, diffuriam: & si calidum fuerit, erit rubedo: & mitigatur per apostemata rerum frigidarum super illud.

Morbi Ani.

D

C A N O N .XXXVI. Ad Tacuinum Tricesimum sextum, De morbis Epatis.

Epatis morbi

Opilationes epatis

MORBORVM accidentium in epate, quidam appropriantur ei: quidam participant cum eo ex alio. Qui appropriantur ei, sunt debilitas eius, apostemata, opilationes. Et qui participant, sunt hydropisis. Sed debilitas epatis, aut fit ex eo quod debilitat acuitatem eius in compressione nutrimenti, ut aqua: & inde erit egestio liquida declinans ad albedinem. Aut ex debilitate eius in retentione: & inde fit inflatio grossa, & mollis. Aut ex debilitate eius in digestionem nutrimenti, in faciendo sanguinem. Vel debilitas eius erit ex mala complexionem calida, humida, frigida uel sicca. Et apostemata eius aut sunt calida, aut frigida. Opilationes eius, sunt aut in orificio uenarum eius diuersarum, in uena cognita per portarium: aut in uena quæ est in gybbo epatis. Et si opilatio fit in gybbo epatis, urina erit subtilis & aquosa. Et si in rotunditate, egestio erit liquida. Et distinguitur inter apostema accedens in rotunditate epatis, & apostema accedens in gybbo eius, quia cum eo

T
 in rotunditate
 est uicellum ou
 extremitate
 in gybbo, e
 facie a
 in pri
 in for
 in
 quia forma a
 nis: et formi
 aut lor

C A N O N .
 septimū, De
 I D R O P I S
 ex frigiditat
 membro ei uicino
 nutritio
 aquositate
 et hydropisis ac
 et hydropisis c
 maticæ sup
 humiditatem
 fluxu sangui
 uel ex frig
 aquæ multa
 dissoluentis
 laborans eo, uis
 augmento ip
 in hydro
 diarum: 8
 materia. E
 uabunt eum
 opilatione ip
 . Et distingi
 in epate:
 in epate.
 per egesti
 quæ erit fi
 & grauedine
 huius signum e
 est ualde

quod erit in rotunditate, deficiet appetitus cum singultu, & uomitu cholericico, ut est vitellum oui erugineum: & cum constipatione uentris sinco-
 pis, frigiditate extremitatum, tamen cum tussi, et strictura anhelitus mi-
 nori: sed si est in gybbo, erit tussis fortior, et strictura anhelitus debilior: et
 furcula gybbum faciet ad inferius, cum ponderositate subhypocundrijs:
 citrina fiet lingua in principio: deinde auget: & quando tangitur apo-
 stema, sentietur in forma lunatica in grossicie. Et cum hoc distingui-
 tur inter ipsum, & inter apostema accidēs in musculo induto sup-
 epar. quia forma apostematis gybbi epatis, est ut forma luna-
 ris: et forma apostematis musculi, est quadrata,
 aut longa, aut aliqua extremitas eius
 erit grossior.

H C A N O N . XXXVII. Ad Tacuinum Tricesimum
 septimū, De Hydropisi, & morbis Fellis, et Splenis.

H Y D R O P I S I S fit ex debilitate uirtutis epatis sanguinē ge-
 nerantis: aut ex frigiditate complexionis: aut ex corruptione accidente in
 aliquo membro ei uicino. sicut est stomachus, cuius digestiua est debilita-
 ta, unde uertitur nutrimentum crudum ad epar, & debilitantur renes in
 attrahendo aquositate sanguinis. Et sunt tres species eius: scilicet Asclic-
 tes, quæ est hydropisis aquosa. Timpanites, quæ est uentosa. Hypofar-
 cha, quæ est hydropisis carnosæ. Et carnosæ est quædā condominium hu-
 miditatis flegmaticæ super membra corporis, ex mutatione nutrimenti
 in epate ad humiditatem flegmaticā: & hoc accidit in epate ex apostema-
 te splenis, uel fluxu sanguinis intenso, uel retentione menstruorū, uel he-
 morroidarum, uel ex frigiditate epatis, uel post febrem longam, uel post
 potationem aquæ multæ, & modica digestionem nutrimenti, uel ex parte
 morbi acuti dissoluentis uirtutem epatis. Et morbus iste dicitur periculo-
 sus, quia laborans eo, uix potest sanari. quia non potest curari cum cale-
 factiuis, ex augmento ipsorum in caliditate: nec ex infrigidatiuis, ex au-
 gmento ipsorum in hydropisi. Et hydropisim cuius causa est morbus sto-
 machi, sequitur diaria: & ex ista quæ fit ex apostemate, erit tussis cum
 constipatione materiæ. Et si hydropico euenerit tussis, cum fluxu chole-
 rico, nulla iuuabunt eum. Et morbus cystis cholerae rubeæ fit Ictericia,
 accidens ex opilatione ipsius, uel ex debilitate uirtutis attrahentis chole-
 ram rubeam. Et distinguitur inter eas. quia cum ista quæ fit ex opilatio-
 ne, erit grauedo in epate: & cū ea quæ fit ex debilitate uirtutis prædictæ,
 nō erit grauedo in epate. Et Ictericia fit ex opilatiōe cystisfellis. Eius signi-
 ficatio habetur, per egestionem albam, & urinam citrinam. Vel fit ex par-
 te epatis, cū qua erit fluxus cholericus, uomitus cholericus, cum fe-
 bre & grauedine in latere dextro: uel fit ex forti caliditate
 epatis. Et huius signum est, urina rubea, cui non præest spuma citrina.
 Et si caliditas est ualde fortis, urina exit nigra. Et quādoq; est ex caliditate

Ordo Hy-
dropisis.

Asclictes.
Timpanites.
Hypofarcha.

Ictericia.

Morbi Splenis.

Cepatis & uenarum, accidit subito: sed alia ictericia accidunt paulatim. & hoc erit aut expulsionem uirtutis cholerae rubeae in die cretico, in morbo cholero: & cum hoc erit morbi declinatio, & eius mitigatio erit ex mutatione humorum ad cholerae rubeam, ex parte alicuius animalis ueneno si, uel medicaminis mortiferi. Et morbi Splenis sunt, debilitas eius, opilatio, apostema, uentositas: & quando debilitat in attractione cholerae nigrae, superuenit inde ictericia nigra: & quando debilitatur in retentione ipsius cholerae, superuenit inde fluxus cholerae nigrae in tempore eius. Et debilitas eius fit ex mala complexionem calida, aut frigida: & opilatio eius fit ex humoribus grossis, uiscosis, adherentibus in meatibus eius: cum qua erit ponderositas: & possibile est, ut accidat inde ictericia nigra. Et si gnum eius est, extensio, & apostema eius calidum, uel frigidum, et sequitur apostema splenis, macies corporis. Dixit Hippocrates: quotiens magnificatur splen, macrescit corpus: & quando tabescit, impinguatur: & hoc fit, quia magnitudo splenis signat super maliciam humorum corporis, qui non mutantur ad nutrimentum utile corpori. Et paruitas significat super bonitatem humorum corporis, qui mutantur ad bonum nutrimentum corporis.

Renū morbi.

Generatio lapidis.

Mictus sanguinis.

CA N O N . XXXVIII. ad Tacuinum Tricesimum octauum, De morbis Splenis, & Renum.

MORBI Renum sunt apostemata, ulcera, lapides, arena, mictus sanguinis & sanici, dyabetes, & fluxus urinæ. quia in eo sicut bitur mingitur cito. Apostemata eorum aut sunt calida, aut sunt frigida. Et de ulcere emittuntur cortices, & quandoque similes particulis carnisum, ex corrosione carnositatis renum. Et fit fluxus urine semper absque difficultate. Lapides & arena accidunt a caliditate forti renū, & ex humore grosso desiccato a caliditate: & ipsi petrificantur secundum cursum diarium proprie. Si enim pars clara et subtilis urinæ egreditur, & pars eius grossa remanet, fit dura: & secundum istum modum fit generatio lapidis in ollis balnearū. Generatur etiā lapis in uesica, & in intestinis, articulis, epate, et pulmone. Et dixit Gal. quod uidit quendam, qui patiebatur tussim continue, qui expuit lapidem: et mitigata est tussis. Et dixerunt aliqui Chirurgici, quod extraxerunt lapidem de facie cuiusdam patientis qui erat ut glandula: et de manu alterius patientis alium lapidem extraxerunt. Et magnificat quandoque lapis in quantitate mirabili. Et uidi ego in Marsten lapidem egressum de quadam muliere, cuius pondus erat aut .15. et post exitum eius per triduum ponderatus fuit, et inuentus est in .3. xxx. et plus. Et color arenae euulsae, est citrinus, ad modum coloris arsenici ruffi, uel litargyri, uel ad modum coloris arenae, uel cineris. Et mictus sanguinis fit a causa exteriori, uel percussione, uel casu: aut ex causa interiori. Et tunc fit aut a debilitate uirtutis alteratiuae, quae est in renibus: aut ex debilitate uirtutis retentiuae, quae

quis, quae non pe
ma. Et in hac disj
fines aut erit in
precedente: et per
nerationem
u

C A N O N .
nonu

MORBI VE
tra distillatio urin
us. Et signū lapid
mms, eictio eius
el, labalis, et alba, e
sire, num in uesic
suo pedes, & cor
solam cum aqua
m lapidis: & si non
na mouebitur, &
suo uesica. Et c
tractu, erit diffi
no de ulceribus ue
sitis mictus. De
suo molliciem ue
suo. Et habet signi
suo comprimatur ue
suo accidente in
suo meatu urinæ: u
suo ductum est de
suo humore calid
suo & ardore
suo, est sicut in
suo renis in collo
suo membrorū, & c
suo ruptura, & u
suo sifac, erit i
suo, aut testiculis
suo inflante uentr
suo. Et distir
suo, et compri
suo interius, et al
suo, dicit apā.

est in uenis, quæ non potest retinere sanguinem: et inde sanguis emittitur A
cum urina. Et in hac dispositione non accidit dolor: et si accidit, modicus
erit. Et sanies aut erit in ulcere uesicæ, et hoc cognoscitur ex apostemate
præcedente: et per horripilationem antecedentem penes ge-
nerationem saniei, et exinde accidunt febres di-
uerforum paroxysmorum.

CANON .XXXIX. Ad Tacuinum Tricesimum
nonum, De morbis Vesicæ, Sifac, &
Testiculorū.

MORBI VESICAE sunt lapides generati in ea, apostema
ta, ulcera, distillatio urinæ, ardor eius, difficilis exitus eius, exitus inuo-
luntarius. Et signū lapidis est dolor in uesica, & locis attinentibus ei, pru-
ritus uentris, eiectio eius quandoq; eiusq; mollicies absq; spermate, uri-
na clara, subtilis, et alba, et exitus eius difficilis, exitus arenæ cū ea. Quod
si uelis scire, num in uesica esset lapis aliquis: iaceat patiens super dorsum,
& eleuetur pedes, & commoueantur forti commotione: et epithima fiat
super uesicam cum aqua cal. & oleo, & ungetur manibus ad sursum, ut
descendat lapis: & si non mingit, expellatur lapis cum instrumēto catha-
ric. quia mouebitur, & exhibit post hoc urina: & in hoc cognosces quod
lapis est in uesica. Et cum apostemate, dolor erit in pectine, & sentietur
apostema tactu, erit difficilis mictus, & forte constipabitur natura: & exi-
tus saniei de ulceribus uesicæ, erit maior exitu eius de ulceribus renum,
& difficilis mictus. Destillatio uring erit aut ex debilitate expulsiue uir-
tutis penes molliciem uesicæ in eius constrictione super urinam: & com-
pressione. Et habet significatio super hoc, quod patiens iaceat super dor-
sum, & comprimatur uesica: si expellitur urina, erit ex ipsa causa. Aut ex
apostemate accidente in collo ipsius, aut in musculo eius: uel ex humore
uiscoso in meatu urinæ: unde fit opilatio. Et habet significatio super hoc
ex eo quod dictum est de cibarijs grossis, & uiscosis. Aut ex sanguine coa-
gulato, aut humore calido pungente. Et habetur significatio super uri-
næ rubedinem & ardorem in extremitate ueretri. Sed exitus urinæ a-
bsq; uoluntate, est sicut in eo qui mingit in lecto: & est ex mollicie muscu-
li circumferentis in collo uesicæ, & debilitatis retentiue uirtutis: & ex hu-
miditate membrorū, & defectu uirtutis attractiue ad uesicam. Et mor-
bus sifac, et ruptura, & uulnus accidens cum eo, et exitus zirbi et intesti-
norum extra sifac, erit in locis attinentibus umbilico, et in partibus u-
ritidalibus, aut testiculis. Et fit ex motu intenso, ac humore uiscoso, aut
uentositate inflante uentrem et intestina, aut ex humiditate uiscosa lubri-
citante intestina. Et distinguitur inter hunc morbum, et apostema: quod
iaceat patiens, et comprimatur locus eminens ad interius cum manu: et
si reuertitur interius, et absentatur eminētia, ruptura dicit. Et si non reuer-
titur, et eminent, dicitur apā. Et si est super umbilicū, parū est nociua, dolens,

B
Apostema in
uesica.

Destillatio u-
rinæ.

Exitus urinæ
in uoluntarijs.

accidunt polium de
lie cretico in morbo
mitigatio erit ex mu-
tus animalis uentri-
um, debilitas eius, et
atractione dolere
dilatatur in renum
gra in tempore eu-
frigida: & opilatio
in morbis eius: cum
deficiat nigra. Et si
ul trigidum, et leque-
poceras quoniam ma-
ta, impingant: Sed hoc
umorum corporis, qui
paruas significat lapa-
l bonum nutritum

m Tricesimum
Renum.

lapides arena, mictus
na. quia in eo sicur be-
calida aut sunt frige-
imiles particulis can-
is urinae temper adq; a-
te forti renū, et ex humo-
ur secundum canone
egreditur, & qui ma-
dum fit generat lapide
& in mictibus, ardu-
rdam, qui patitur re-
t ruffis. Et dicitur qd
eiusdam paruosq; et
im lapidem conseru-
abili. Et uidi ego in Ho-
uius pondus orantia
, et in uentis eius are-
odum coloris ruberū
l cineris. Et dicitur
uel caliditate calida
te uirtutis
uirtutis retentum

C Et si super umbilicum multum, non dolebit: et eminentia umbilici erit ex ruptura sifac in loco umbilici. Et si est ex uentositate, tactus eius erit lenis: & si eminentia erit ex carnositate, tactus eius erit durus. Et si ex ruptura alicuius arteriæ, color erit uiolaceus. Et si ex humiditate, non dolet penes compressionem, & tactus eius erit lenis. Et si exitus intestinorum est, erit cum rugitu, & expelletur quando tangitur manibus: & magnificatur umbilicus, quādo ingreditur balneū. Et morbi locorum generationis, aut sunt in testiculis, aut sunt in ueretro, aut matrice, aut mammillis. Et morbi testiculorum aut sunt in eis, aut in locis intermedijs eis, aut in sifac, aut pelle, aut in uenis eorum. Et morbi accidentes in corpore eorum, sunt apostemata, defectus appetitus coitus, aut multa spermatis manatio. Et apostemata aut sunt calida, aut frigida, aut melancholica, aut phlegmatica: calida, aut cholericā, aut sanguinea: de quibus omnibus cura est dicta.

Morbi Genitalium.

C A N O N . XL. ad Tacuinum Quadragesimum,
De morbis Testiculorum, & Veretri.

MORBI ACCIDENTES in corpore testiculorum, & sifac circumferente eos, sunt, congregatio aquæ in eis, & descensio intestinorum in eis. Et habet significatio super descensione intestinorum, quia patiens petit exercitium, & erectionem corporis, & retentionem anhelitus. Et reuersio ipsorum ad superius, erit tarda: & ad ipsum locum ueniet aliqua pars stercoris, & retinetur in eo: & cum eis erit rugitus cum dolore, & proprie penes expressionem super ea. Et hæc accidit inter pellem testiculorum, & sifac. Et est eminentia carnosā, quæ fit a materia grossa, uel post curam eminentiæ aquosæ factam in epate. Aut accidit in uenis testiculorum: & dicuntur uarices: quæ fiunt ex grossis materijs, fluentibus ad uenas ipsorum. Et signum ipsorum est apparitio uenarum repletarū, mollicies testiculorū, difficilis motus corporis: & ut plus hoc accidit in testiculo sinistro, ex debilitate ipsius. Sed morbi in pelle ipsorū accidentes, sunt pustule, ulcera, pruritus. Et morbi Veretri, sunt aut in corpore, aut in meatibus ipsius. Si in corpore eius, fit dilatatio, erectio absq; appetitu coitus, iectigatio, apostemata, & ulcera. Et morbi accidentes in meatibus eius sunt opilatio, iectigatio ex uentositate inclusa in corpore eius: & ut plus hoc fit cum apostemate acuto, & erectione fortis: et cum hoc fit quandoq; spasmus. Et si declinat laborans eo ad spasmus, morietur cito, penes inflationem ueretri, et sudorem ipsius frigidum. Sed ulcera & apostemata in eo, accidunt ut in alijs membris, & eorum signa sunt ut aliorum.

Intestinorum descensio.

Varices.

Morbi Veretri.

C A N O N . XLI. ad Tacuinum Quadragesimum
primum, De morbis Matricis.

MORBI MATRICIS sunt fluxus sanguinis, retentio menstruorum, manatio humida, præfocatio matricis, uentositas, inflatio, apostema calidum & frigidū, dubayla, cancer, mola, hæmorroides,

T
matricis, u
aliquid latus, de
matricis secundu
matricis ipsorum
matricis, ut cogn
matricis menstruorū
matricis ipsorum
matricis, usq; ad
matricis, & tendi
matricis quolibet di
matricis ultra istur
matricis ex aliqu
matricis sunt opila
matricis fiunt ab a
matricis datur. Fit etia
matricis, aut ex fl
matricis corruptio co
matricis uenas.
matricis aut aliquo l
matricis per colore
matricis albus, & ex
matricis est ruffus, i
matricis: si nigr
matricis inspirationis, a
matricis accidunt plures
matricis, & plures alijs
matricis ipsius. Et hic
matricis ipsius ad
matricis durabilem
matricis spermatis n
matricis caliditas ex præ
matricis onem menstr
matricis mulier ad prohi
matricis castis, &
matricis principio prin
matricis citrinis
matricis & debi
matricis uocis, & frequ
matricis mulier existit
matricis foramina na
matricis inbedinem, qu
matricis paroxismo al
matricis modica, & in ue

fissura in ore mtricis, ulcera ibidem, exitus eius ad exteriora, declinatio eius ad aliquod latus, defectus impregnatiōis, multus abortus, difficultas partus, retentio fecundine, mors subitanea embrionis, retentio mēstruorum, & exitus ipsorum a cursu naturali. Vnde dicendum quæ sint mēstrua naturalia, ut cognoscatur exitus ipsorum a cursu naturali. Generatio itaq; mēstruorū naturalis, fit in fœmina ætatis annorum. xij. aut xiiij. & defectus ipsorum naturalis fit in ætate. xlvj. annorum, usq; ad. l. alias a. xxxvi. usq; ad. xl. Et circūitus ipsorum fit naturaliter secundum plus, uel minus, & tendit ad. vij. dies: & si crescit ultra, dicitur nō naturalis. Et inter quoslibet duos circūitus, sunt. xl. dies usq; ad menses duos. Et si retinetur ultra istum modum prædictum, tunc dicitur exitus ipsorū a cursu naturali ex aliquo morbo in matrice, aut in toto corpore. In matrice uero sunt opilationes accidentes in uenis a grossicie sanguinis. Et opilationes fiunt ab apostemate, aut humore uisoso, aut uestigio ulceris consolidati. Fit etiam ex fluxu sanguinis matricis, aut exitu sanguinis, ex scrofulis, aut ex fluxu sanguinis e naribus, aut in toto corpore, ut sunt febris, corruptio complexionis, hydropisis, pinguedo corporis intensa restringens uenas. Et manatio humida de matrice fit aut ex debilitate eius, aut ex aliquo humore manante ad eum. Et habetur significatio eius humoris per colorem uī egredientis. quod ut discernatur, supponatur pannus albus, & extrahatur, & ponatur in sole. deinde respiciatur: et si color ipsius est ruffus, ex sanguine fit: si croceus, ex cholera rubea est: si albus, ex flegmate: si niger, ex melancholia. Et præfocatio matricis, est defectus inspirationis, accidens ex parte matricis. Et ex ea ex cōmunicatione eius accidūt plures morbi mali. Nam ex cōmunicatione cerebri, fit soda fortis, & plures alij. Ex cōmunicatiōe cordis, fit sincopis, & alij morbi cordis ipsius. Et hic morbus fortificatur & alleuiatur iuxta diuersum paroxysmum ipsius ad modum epilepsie: & ut plus perit mulier penes fortitudinem durabilem paroxysmi. Et huiusmodi morbus, aut fit penes retentionem spermatis mulieris, aut penes superfluitatem eius: unde extinguitur caliditas ex præfocatione eius, & in frigidatur matrix: aut penes recentionem mēstruorū: aut ex causa alicuius medicaminis quod sumpsit mulier ad prohibendum impregnationem. Et ut plus hoc accidit iuuenulis castis, & non potest fieri in coniugatis. Et signum huius morbi in principio primi paroxysmi, est permixtio mentis, pigricies, debilitas tibiarum, citrinitas coloris matricis, humiditas oculorum: & quandoq; fortificatur & debilitatur inde corpus: inde fit sincopis cum defectu sensus & uocis, & frequenti pulsū, diuerso, debili, & deficiente in fine negocij, ita q; mulier existimat moritura. Sed si ponatur aliqua pars bombacis super foramina narium, si mouet, non est mortua. Deinde uertitur facies ad rubedinem, quasi esset inflata: attrahitur matrix ad superius: & incipiente paroxysmo alleuari, mollificatur matrix, & de ea emittitur humiditas modica, & in uentre fiunt rugitus cum exitu uentositatis de ano.

A

Mēstruorū generatio.

Opilationes Matricis.

Manatio de matrice humida.

B

Præfocatio.

Cura.

F

C A N O N .XLII. Ad Tacuinum Quadragesimum secundum, De morbis item Matricis.

Cancer Matricis.

CANCER fit ex apostemata duro in matrice, quod non fuit bene, & cito curatum. Et est apostema durum petrificatum ex materia melancholica. Et ut plus fit penes os matricis. Et quandoque cum eo fit ulceratio, quandoque non. Qui est absque ulcere, cognoscitur per dolorem fortem in inferiori parte uentris, pectore, & dorso, & per grossicem apperantem in pectine, & in ore matricis. Sed qui est ulceratus, albus erit, cum corrosione, putrefactione, & calefactione. Et nisi sit sordidus, color eius, declinans ad uiriditatem, aut rubedinem, aut nigredinem. Et ut plus fluit de eo humiditas fetens, & inflammantur ubera, & uenter, itaque apparet esse pregnans: & per longum tempus apparebit esse hydroptica. Et distinguitur inter eas per duriciem, quia duricies non est in hydropositi: ueruntamen si sit chronicus, ad hydroposim declinabit. Et dicitur, quod Mola, est caro quedam generata in tunicis matricis: & quod quedam mulier abortum fecit de quadam carne ad modum abortus fetus.

Mola:

Ulcerata Matricis.

Ulcerata matricis, aut fiunt ex contusione, aut concussione, aut forti partu, uel attractione secundinae, uel ex pustulis apertis, uel fetu mortuo. Et cognoscitur hoc per apertionem matricis cum instrumento facto ad id, quia uidetur & cognoscitur substantia ipsius per id quod emittitur de matrice. Quia si assimilatur faeci, signat quod exitura aperta est: & si est sanguis foetidus, & niger, significat super corrosionem: & si sanguis est rufus, significat super resudationem ipsius: & si est similis loturae carni, significat super resudationem ulcers: & si emittitur sanies spissa, alba, non fetens, significat mundiciem ulcers. Declinatio matricis, aut exitus eius, erit aut ex causa exteriori, aut interiori. Si ex causa exteriori, fit ut extractione secundinae, aut fetus mortui penes difficultatem exitus ipsorum: uel ex casu de loco alto super sellam ipsius: uel ex forti terrore, ut accidit mulieri nauiganti super aquas: aut ex tribulatione mortis alicuius amici. Sed a causa interiori, fit ex humiditate flegmatica lubricitante matricem.

Declinatio Matricis.

Tortura Matricis.

Tortura autem matricis, fit ex humore multiplicato in aliquo latere ipsius, inclinante ipsam ad illud latus.

C A N O N .XLIII. Ad Tacuinum Quadragesimum tertium, De morbis Matricis, & Mammillarum.

Impregnationis priuatio.

PRIVATIO impregnationis, fit ex parte mulieris, aut ex parte uiri. Quod si uis hoc scire, sedeat mulier super scamnum perforatum, cooperta bene cum pannis, ne fumigium habeat egressum per foramen. Deinde fiat fumigium sub scamno, ut ascendat fumus per foramen ad matricem. Et si odor suffumigij sentitur in ore mulieris, excusanda est, quod de fetus non est ex parte eius, sed ex parte uiri: & nisi ueniat odor in ore

impellimentum est
operma eius super a
non conuenit ad g
mum est. Et potest
oculare arbori quod nor
plecione matricis,
munitate ipsius, aut
ita mala complex
significante illud, au
medicinalis est, ut e
flegmaticus, aut n
per partem emitt
monem, sunt, forti
non cam, non ex ap
ut quod matrix ipsa l
monum. Et color
rubedo oculorum
uere pauca appe
dicit Hippo. quod bi
medicinali, pregnan
uunt hec. Si colo
ruius & rotundus, e
Qua in femina ce
nigrum.
monum, si colligitur
uoluntate si projici
maneat unita, est
rosola, aut debilita
sanguinis. Sed ex
na, aut medicame
mon uentris propri
sentiant ex mala co
monembris. Et fi
no. Fit etiam in
& dixit Hippo
eo quod uape
dunt ac
millae
gnifi
ma
P
mona mammillarum,
adum, et si mamill

eius, impedimentum est ex parte ipsius. Alund experimentum. Po-
 natur sperma eius super aquam: & si dissoluitur, & dispergitur, malum
 est, & non conuenit ad generandum. Et si profundatur in aqua, & resi-
 det: bonum est. Et potest ex parte uiri causa esse propria in suo spermate:
 sicut accidit arbori q̄ non fructificat. Sic etiam ex causa mulieris, ex ma-
 la complexione matricis, aut morbi officialis, aut humoris putridi cōclu-
 si in cōcauitate ipsius, aut ex pinguedine mulieris, aut defectu menstru-
 rum, aut a mala complexiōe, aut uapore calido adurente sperma, aut fri-
 gido coāgulante illud, aut humore lubricante, aut sicco ingrossante. Et
 morbus officialis est, ut opilatio, & humor qui est in concauitate matri-
 cis, aut flegmaticus, aut melancholicus, aut cholericus. Et significatur su-
 per hoc per partem emissam de ea. Et signa quæ significant super im-
 pregnationem, sunt, fortis recollectio oris matricis, ita q̄ uix potest ingre-
 diglans in eam, non ex apostemate, neq̄ ex duricie: & in tempore coitus
 sentiet uir, q̄ matrix ipsa fugit foramen ueretri, ut facit sanguifuga: & nō
 appetit coitum. Et color uenarū erit uiridis, & mammillæ erectæ plus q̄
 erant. Et albedo oculorū erit uiridis, aut liuida. Siccitas erit in facie eius,
 cum nauſea: paucus appetitus, bonus, sed erit ad res malas. Et potest ten-
 tari, ut dixit Hippo. q̄ bibat mulier de mellicrato: & si fuerit tensio circa
 partes umbilici, pregnans est: si non, non. Et signa foetus si est mas, uel
 foemina, sunt hæc. Si color mulieris est uenustior, motus uelocior, uenter
 recollectus & rotundus, capita, id est, papillæ mamillarū rubeæ, erit mas-
 culus. Quia in foemina color est turpis, motus tardus, uenter longus, ca-
 put mammillæ nigrum. Et aliter. Distilletur lac mulieris super specu-
 lum politum, si colligitur gutta, & fit ad modū perlæ, mas est: si non, foemina.
 Similiter si projiciatur in aquam claram, et dispergitur cito, foemina
 est: si maneat unita, est mas. Et caussa abortus interior, est ex humi-
 ditate uiscosa, aut debilitate uirtutis retentiue, aut apostemate, aut prouo-
 catione sanguinis. Sed extrinseca, ut casus, percussio, clamor, sternutatio
 continua, aut medicamen laxatiuum, aut fluxus sanguinis, aut minutio,
 aut fluxus uentris proprie, ex quibus fit abortus. Et morbi mammi-
 larum fiunt ex mala complexione. Et signa & caussa in eis sunt ut in
 alijs membris. Et fiunt ex apostemate calido, frigido, aut du-
 ro. Fit etiam in eis coāgulatio sanguinis, & nodulatio,
 & dixit Hippo. q̄ hoc significat super maniam:
 eo q̄ uapores sanguinis nodulati, ascen-
 dunt ad cerebrum. Et siccitas mam-
 millæ tempore impregnationis, si-
 gnificat super aliquod accidens
 malum contra foetum, aut su-
 per abortum ipsius. Et si
 sicca sit una mammillarū, & impregnatio est de geminis, unus eorū patie-
 tur abortum. Et si māmilla dextra patietur, masculus: si sinistra, foemina.

Impregna-
 tionis signa,

B
 Signa conce-
 ptionis ma-
 sculi, uel fo-
 mellæ.

Caussa Ab-
 ortus.

Mammilla-
 rum morbi,

CANON. XLV. & ultimus, generalem instructionem
& obseruantiam tradens, tam Medico, quam egro,
in ministrandis & sumendis medicinis, etc.

HIS CANONIBVS, seu uerius Tacuinorum Scholijs ita
præmissis, concludendus erit Liber Canonibus quoque adhibitis
ad perficiendum summam bonitatem cuiuslibet curæ, & cuiuslibet regi-
minis: ut patiens possit per eos duci ad salutem corporis absque peccato a-
liquo. In principio igitur cognoscere debemus in tempore curæ cuiuslibet
morbi, speciem ipsius morbi: non minus distinguere eius causam, uirtu-
tem ægri naturalem, complexionem, & complexionem eius egredientem
a natura, ætatem, consuetudinem ipsius, tempus præsens, & regionem æ-
gri, dispositionemque omnium uirtutum corporis in tempore morbi. Dis-
tincta uero specie morbi, & cognita causa eius, cum contrario, & eo quod
gerit locum eius, extirpanda est ipsa causa: cum propositum sit in ea ex-
tirpare morbum ipsum. quia contrarium, contrarium eius extirpat:
& post illud surgit pars unius in priuatione partis alterius, ut apparet.
Subilianda enim est consideratio in pondere medicinæ, & quantitate, ra-
tione intellectuali, et coniecturatione artificiali. quia propter exitum pon-
deris medicinæ, quantitatis in aur. i. egredietur complexio modum eius,
& declinabit ad morbum: & plus iudicandum est in hoc tanquam minori.
Quare inspiciendum est subtiliter in specie morbi, & cura eius in omni-
bus prædictis canonibus. Et si sint omnes, aut pars ipsorum attribuens iu-
uamentum morbo, augendum est in quantitate medicinæ: & econuerso, si
ipsi canones, aut pars ipsorum sint tribuentes iuuamentum medicinæ in
contrarietate morbi, diminuendum est in quantitate medicinæ iuxta mo-
dum iuuamenti ipsorum: ita tamen, quod non egrediatur modus medi-
cinæ metas speciei morbi. Quia non est curandum calidum nisi frigido,
& gerentibus uicem eius: neque frigidum nisi calido: tamen augendum est,
& diminuendum in quolibet ipsorum iuxta modum supra dictum. quoniam
am in ea quantitate in qua erat peccatum in regimine morbi, erit id quod
generatur ab eo. Metam quoque curæ morbi, & regionis, perfectum modum
sequi, dinoscitur, quando sedet super terminos qualitarum & quantitarum
ipsius, obseruata prius dignitate uirtutis corporis. Quia conseruatio uir-
tutis, utilior est curatione morbi, quotiens cura morbi inferre cognoscitur
uirtuti debilitatem. Cum finalis extirpatio morbi nulla fiat, nisi per ean-
dem uirtutem quæ data est a Deo sublimi & glorioso in quolibet corpore.
Virtus enim cum morbo tres habet conditiones. Aut enim morbo erit forte-
rior: & dominabitur ei. & tunc non erit ei opportuna medicina alicuius me-
dici: ut apparet in pluribus ægris, qui sanantur absque medicamine alicuius
medici. Aut erit debilior eo: & morbus dominabitur uirtuti, & dubium
est de perditione infirmi: tunc opportuna est curatio medici in ipsa dispo-
sitione. Aut erit equalis morbo: et ex eo, quod tunc dubitandum est super ægrum
de malicia morbi, opportunum ei erit regimen medici: ad conseruandum

A

B

Virtutis, &
morbi con-
ditiones.

Cum super id in quo est: & tunc non erit ita opportunus ei medicus, sicut quando uirtus est debilior morbo. Assimilantur uero uirtus & morbus pecuniae capitali & ludicro lucro: & medicus mercatori. Nam mercator peritus inspiciens diligenter mercimonia eius, qualiter empta fuerunt, nisi ea possit uendere cum lucro (uidelicet morbum curare cum obseruatione uirtutis) seruabit pecuniam capitalem in uenditione mercimonia (scilicet uirtutem corporis). Virtus etiam assimilatur uaticio uia: & morbus quantitati itineris uiae: & status morbi, loco quaesito ipsius itineris. Nam peritus uiator parare tenetur uaticum sufficiens in suo itinere, iuxta longitudinem itineris & uiae eius, donec applicabit loco quaesito ipsius itineris. quoniam si deficit uaticum ante aduentum eius ad locum quaesitum, periculum patietur: & si sufficit, saluabitur. Similiter potest dici de uirtute corporis respectu status. quia si fortis sit, sufficienter pugnet contra morbum, et adueniente statu morbi, saluabitur eger: quod si debilis est ante statum morbi, dubitandum est in eo tempore, ne superueniat periculum. Qua de causa, cum diligentia & studio magno regenda est uirtus corporis, cum condigna conseruatione in qualibet cura morbi. Hinc uero medicum decet, quod semper studeat, ut quotiens poterit aegrum regere cum nutrimento conuenienti, non permittat eum uti aliqua medicina: etiam si curari poterit medicina leui et debili, nullam audaciam sequatur in cura eius, cum transgressu medicaminis fortioris. Et si uiderit in cura eius sufficere simplicem medicinam, nullam ei tribuat compositam: cum propositum sit, in eadem cura, simpliciter extirpare morbum. Et cum de leui, & cum leui extirpari potest morbus, uirtus aegri in cura ipsius tradatur labori medicaminis fortioris. Etiam non decet medicum, in cura alicuius aegri uti medicinis alienis: nisi per firmam experientiam ab expertis datam, ex quibus sequitur proprium iuamentum. Neque secuta tenetur experientia alicuius mulieris uetulae, et similia. quoniam possibile est, ipsa conuenire alicui naturae, & alicui non conuenire. Cautela etiam adhibenda est cum digna diligentia, in donatione medicaminis laxatini, seu uomitiui, quod scilicet non detur nisi penes opportunitatem eius manifestam, prius eminente corporis uirtute & sui potentia, cum tempore aetatis iuuenilis, & aeris aequalitate. Vnde si aeger indigeat euacuatione in aliquo morbo eius, ubi eminet potens uirtus, audacter fiat euacuatione iuxta modum opportunum. Et si uirtus eminet mediocris, mediocris fiat euacuatione. Et si debilis natura, fiat euacuatione non nisi post confortationem & restitutionem eius, factas ei cum bonis odoribus, & nutrimenti conuenientibus. Euacuatione quoque in isto lib. ubique dicitur, condicionalis est, & facienda manifestis signis apparentibus repletionis, fortis uirtute, aequalitate temporis, & regionis. quia est aliqua regio fortis caliditatis, uel fortis frigiditatis. Etiam priuatione maciei intensae, & aequalitate iuuenilis aetatis. cum euacuatione in pueris & senibus sit fallax: ita tamen, quod patiens non sit passus aliquo tempore dysenteriam, uel diariam, uel ulcus in inte-

Cautela.

... uirtus uel frigiditas
... humoribus
... accidat pr
... ad euacua
... est eius educ
... diuersum ei
... qm si hoc fit
... eminente uirtut
... tempus est astiu
... potest fieri eu
... celebranda.
... Et sic confyde
... morbis, uel frigor
... modica quantitat
... etiam, & sensu
... magnam, cum
... uiderint duo mo
... alterius: cura
... adhibita negli
... contraria est cu
... uirtutis: in pri
... accidentis sequ
... penes dolor
... ut uideat
... Interroga
... dispositionibu
... morbis. Cum
... id quod
... cognitio mor
... uentanda est ips
... in frigiditator
... fallacia: ut
... Et si firma cogni
... uel alicuius m
... uari complexio
... uirtus cum nu
... uentio utatur, do
... uel sineatur, dor
... cum securitate, r
... in cura eius
... eo cuius laesio
... quod non sequi
... repletionis, &

stinis, ex cuius uestigio uiciatus est aliquis locus in eis: qui transibit medi- **A**
 camen cum humoribus corruptis. Quare cautela adhibenda est, in cuius
 similitudine accidat primum, exinde secundam. Danda est etiam me-
 dicina laxatiua, ad euacuandum illud quod nociuum est in humoribus.
 Et opportuna est eius eductio, & non est miscenda cum aliqua re euacuan-
 te humorem diuersum ei de humore laedente corpus, cuius generatio iu-
 uabilis est ei: quoniam si hoc fit, inducit lesionem magnam. Et si opportuna est
 euacuatio eminente uirtute debili, nulla fiat, nisi post confortationem uir-
 tutis. Et si tempus est aestiuum, refrigeretur aer circumstans locum aegri: &
 penes hoc potest fieri euacuatio secuta. In hyeme uero minoris fallaciae
 euacuatio est celebranda. Euacuandus enim, si competit, locari debet in lo-
 co tepido. Et sic considerandum est cum reliquo remedio in regione
 fortioris coloris, uel frigoris. Macilentus enim nullo modo debet euacua-
 ri, nisi in modica quantitate, datis ei prius nutrimentis bouis, uel ocis dige-
 stionis. Pueri etiam, & senes, nullo modo debent euacuari, nisi penes ne-
 cessitatem magnam, cum rebus subtilibus, tamen paucis, aut uentosis.
 Quod si acciderint duo morbi diuersi in corpore, quorum cura unius con-
 traria est cure alterius: curandus est magis laedens et impediens uirtutem
 nulla postea adhibita negligentia in morbo alio. Etiam si sequitur accidens,
 cuius cura contraria est cure morbi a quo fit, & ipsum accidens inducit
 debilitatem uirtutis: in primis remouendum est illud accidens, & post
 mitigationem accidentis sequenda est cura morbi. Sicut datur medicamen- **B**
 stupefactiuum penes dolorem uehementem colicæ, quamuis sit augens
 in colicam, tum utile uidetur ad mitigandum dolorem fortem debilitan-
 tem uirtutem. Interrogatio etiam diligenter facienda est aegro præsen-
 tialiter, de dispositionibus eius. Non minus saepe uisitandus est aeger in
 diuersis temporibus. Cum nisi aegris adsit medicus, impossibile est ipsum
 recitare distincte id quod patitur de accidente, & morbo. Etiam quoti-
 ens sit dubia cognitio morbi alicuius membri, & ignoratur qualitas spe-
 cie ipsius: tentanda est ipsius dispositio cum calefactione ipsius membri
 actualiter, aut infrigidatione, humectatione, aut desiccatione, cum eo scilicet
 quod caret fallacia: ut curari possit morbus cum re iuuante eum abs-
 que dubio. Et si firma cognitio non habetur de morbo per uiam aliquam
 correctionis, uel alicuius noticiæ urine, non debet aliqua cura fieri in eo,
 neque permutari complexio, neque aliquis humorum euacuari, sed tantum
 conferuetur uirtus cum nutrimento æquali. Et si aeger caret appetitu, nullo
 nutrimento utatur, donec emineat uirtus fortis. Sed si debilis, nutriatur:
 & hoc sustineatur, donec species morbi sit bene cognita, quia modicum
 cum opus cum securitate, melius est multo opere cum dubietate. Ideo om-
 nis medicus in cura eius studere debet, aegri iuuamentum sequi, non u-
 tendo eo cuius læsio non erit secuta. Et aeger cauere debet,
 quod non sequatur appetitum suam: timendo semper
 per morbos repletionis, & humorum corruptorum, ut arthriticam, &

Appetitus
ægrî.

Chydropisim. Tum aliquantulum uti potest appetitu eius in morbis inani-
tionis. ut in ethica, & pñsi. Et confortandum est cor ipsius cum salute.
Et de necessitate finis curæ, ut nutriatur ad minus cum nutrimento con-
uenienti. Etiam si æger appetat aliquam rem forti appetitu, illa res non est
prohibenda in modica quantitate, & in multa quantitate promittatur ei.
Et res quæ danda est, si indiget correctione, corrigatur, quoniam modica
quantitas illius rei non auget humorem lædentem, neq; mutat comple-
xionem. Et cautela si adhibetur, in parte laudabilis est, nõ tamen in toto.
Et licet parcendũ sit ei, non est tñ adhibenda fortis cautela in eo quod fu-
turum est quia nisi concedatur, ægro sumere modicum secundum appeti-
tum eius, possibile est, quod eum prouocet fortis appetitus ad sumendũ
multum cum nocumento ipsius, & parcendo cum intensitate, medicus in-
ferat quandoq; nocumentum: quare medium tenuere beati. Et si alicu-
ius ægrî appetitus declinat ad sumendum aliquod medicamen, & ad ali-
ud non declinat, licet modicum inde refutatum habeat, iuuare ægrum in
ipso morbo magis, quam illud ad quod appetitus declinat, melius est qd
sumat illud ad quod animus eius declinat. quia iuuabilius erit ei. Et non
nisi aliqua pars attributionis conuentionis sit in hoc, quare declinauerit
appetitus ad illud: & non nisi aliqua pars diuersitatis inconuenientis sit
in alio, qua de causã inimicaretur ei animus eius. Et si quis indiget e-

Duacuare aliquem humorem de corpore eius, & horribilis uidetur ei acce-
ptio medicinæ: si ipse humor sit cholericus, euacuetur eum syrup. rosa-
rum, in frigidato cum niue & scamonea, uel cum beginig: scilicet cum pa-
sta plena de amygd. infusa postea in iulep: addatur tamen zuccarũ cum
amygd. ad modũ auellanæ, frixis in oleo amygd. aut syrup. simpli-
ci infusis: aut offera: aut diaprunis, & similibus. Et si phleg-
maticus humor sit, euacuandus est cum turbit nouo, et
agarico, positus per noctem in aliqua re prædicta
confecta, iuxta modum dispositionis & op-
portunitatis in aliqua re, & in deco-
ctione, uel syrup. secundũ con-
uenientiam & opportu-
nitatem. Si sangui-
neus, non est

euacu-
andus nisi cum minutione: unde subtiliandum et acuum
est instrumentum ferri: finaliter & unguendus est oleo
locus minuendus. Si modicæ carnis est, unguatur,
& calefiat in hyeme cum aqua calida. quia
minutio tunc erit minoris doloris.

Inter cætera dicta dicendum etiam est de signis prognosticantibus e-
uentum morborum: ut quilibet ipsorum morborũ ante aduentum ipsi-
us, prout competit, dignis remedijs extirpentur.

T A
GENA SAN-
GVINIS.

Spécia.
Lalludo,
Alces.
Ocitatio.
Malus somnus.
Cruedo capitis.
Mens impedita.
Perturbatio sensus
Præus appeti-
tus cibi.

GENA CHO-
LERAE,
Amitas coloris.
Amritudo oris.
Fluxio oris stom.
Ictur. Nausea
Lamentatio.
Siccitas valida, Siccitas
obscure
Tona citrina.

GENA MELAN-
GROLIAE,
Amitas coloris.
Amitas oris.
Præus somnus.
Mala cogitatio.
Malus animus.
Mala facies. Stri-
tura sup os stom.

GENA FLE-
GMATIS.
Spécies. Tarda
mens. Negligen-
tia. Fluxus saliuæ.
Malum sputum.
Malus somnus.
Cruedo capitis
Mala faciei. Pa-
ra appetitus cibi.

SIGNA SANCTI HIS AC MORBI SANCTI
GVINIS. CIDIT GVINIS.

Pigrícia.	Dulcedo oris impura,	Sinocha,
Lassitudo,	sed mixta cum amari-	Morbilli,
Alices,	tudine, uiscositate, sal-	Blactæ.
Oscitatio.	sedine, aut acetositate:	Epidimiales morbi
Multus somnus.	uidere in somno res ru-	Mafara
Grauedo capitis.	beas, aut se subiectum	Squinantia,
Mens impedita.	quasi oneri graui, sunt	Fluxus sanguinis
Perturbatio sensus.	causæ super repletionem	e naribus
Prauus appeti-	sang. & indicant mor-	Obthalmia. &c.
tus cibi.	bos futuros sanguineos.	

SIGNA CHOLICÆ, HIS ACCIDENTA MORBI CHOLICÆ.

Citrinitas coloris.	In somno res citrinæ.	Tertiana
Amaritudo oris.	Visiones.	Dersam
Punctio oris stom.	Coruscationes.	Pleurifis
Ardor. Nausea	Lites: quæ significant su-	Colica
Lamentatio.	per dominio cholæ	Ictericia.
Sitis ualida. Siccitas	ræ rubæ,	Formica.
linguæ	Prognosticantes morbos	Et cæteri.
Vrina citrina.	futuros cholericos.	

SIGNA MELANCHOLICÆ, HIS ACCIDENTA MORBI MELANCHOLICÆ.

Liuiditas coloris.	Somnus perturbans,	Quartana.
Acetositas oris.	et horribilis. Videntur	Morphea in lepra.
Paucus somnus.	meriores, res nigrae,	Cogitatio mala
Multa cogitatio.	& obscuræ,	Defectus mentis
Malus animus.	Turbedo aspectus.	Cancer Apostema
Macida facies. Strictura	Prognosticant morbos	stema durū. Vari-
sup os stom.	melancholicos futuros.	ces. Dolor splenis.

SIGNA FLEGMATICÆ, HIS ACCIDENTA MORBI FLEGMATICÆ.

Pigricies. Tardamens.	Pauca digestio.	Quotidiana
Negligentia. Fluxus saliuę.	Albedo coloris.	Apostema molle
Multum sputum.	Videntur in somnis	Paralifis
Multus somnus.	flumina. Nix,	Tortura oris
Grauedo capitis	Pluuia, Incubus,	Apoplexia
Inflatio faciei. Paucus	Prognosticant futuros	Epilentia
appetitus cibi.	esse morbos	Et sic de alijs.
	flegmaticos.	

- C** Morphea alba, significat baras futurum.
 Multi carbunculi, prognosticant dubayla futurum.
 Multi noduli, prognosticant dubayla futurum.
 Raucedo uocis, rubedo faciei cū aliqua liuiditate, prog. lepram futurā.
 Imaginatio cimicum, muscarum, & pilorum in oculis, nisi sint a stoma-
 cho, progno. descensum aquæ in oculis.
 Iectigatio faciei, progno. torturam oris.
 Soda assidua, prog. cæcitatem, & proprie in senescentibus.
 Iectigatio totius corporis, progno. spasmus futurum.
 Febris acuta, constipatio naturæ, uigilia, planctus, liuiditas oculorum
 quotiens accidit in pueris, prog. spasmus futurum.
 Incubus si accidit multum, progno. epilentiam futuram.
 Inflatio faciei, & rubedo uenarum oculorum, cum soda, prog. sirsen-
 & birsen futuram.
 Angustiosa cogitatio, & pusillanimitas absq; causa exteriori, progno-
 sticant maniam. & melancholiam futuras.
 Reumata multa, cum macie corporis, & pectoris strictura, significat
 pitissim futuram.
 Ponderositas lateris dextri, & albedo egestionis, progno. ictericiam
 futuram ex opilatione.
- D** Inflatio palpebræ inferioris, prog. hydropisim futuram.
 Assidua torsio dolorosa circa umbilicū, prog. hydropisim tympanitē.
 Nausea, cū uentositatibus in parte dextra et sinistra, in hypocundrijs,
 cum defectu appetitus cibi, progno. colicam futuram.
 Ponderositas utriusq; flanci, & extensio ipsorum, progno. apostema
 in renibus.
 Hypostasis arenosa, prog. lapides futuros in renibus.
 Hypostasis similis litargyro trito, prog. lapidem futurum in uelica.
 Assiduus ardor urinæ, prog. ulcera uelicæ, & ueretri.
 Torsio & ardor partiū inferiorū cum fluxu uentris, prog. dysenteriā.
 Assiduus ani pruritus, progno. hæmorrhoides.
 Mutatio coloris post sanationem alicuius morbi in eo, progno. exi-
 turam futuram.
 Perturbatio cerebri post percussione, aut casum, prog. apoplexiam.
 Soda & dolor stomachi in principio ægritudinis, prog. subeth.
 Iectigatio partium inferiorum hypocundriorum, progno. apostema
 in diafragmate.
 Priuatio mundificationis sputi in empicis & pleureticis post. xli. dies,
 progno. pitissim.
 Sputum rotundū in pleurisi, si durat per longū tempus, prog. pitissim.
 Assiduus fluxus uentris habenti in utero, prog. abortum foetus.
 Contabescentes mamillæ in habente in utero, prog. abortus foetus.
 Nodulatio sang. in mamilla, progno. maniam futuram.

T A

...mamillæ
 ...oculis.
 ...intestorum
 ...lactis ha
 ...post part
 ...ca futurum.
 ...accidens e
 ...posterior, prog
 ...cursum, uel p
 ...marie, quotie
 ...quotiens
 ...membro,
 ...modo eius
 ...aliquis dice
 ...sufficien
 ...syr. acet.
 ...tamarind
 ...febrū, sed
 ...proxima
 ...ipso regi
 ...inutili, et d
 ...in eo quod
 ...alias adhibi
 ...super
 ...est: et p
 ...pecunia
 ...in
 ...uerificatum
 ...hij
 ...quorum m
 ...est hu
 ...est, expul
 ...in qu
 ...eius. Et si
 ...eum expell
 ...Dicitur eni
 ...pre
 ...Vnde breuis est
 ...Et hoc el
 ...trad
 ...inger
 ...in spacie
 ...in cura mori

Duricies mammillę habentis in utero, significat dolorem futurum aut **A**
anchis, aut oculis.

Fluxus intestinorum habentis in utero, significat qđ foetus ægrotat.

Abundantia lactis habentis in utero, sciat debilitatē uiscerum futurā.

Mulier nisi post partum bene mundificetur de sang. partus, significat
morbum in ea futurum, aut apostema in matrice, aut in epate.

Apostema accidens ex causa uulneris si subito absentetur, si uulnus est
partis posterioris, prog. spasmū: si anterioris, maniam, uel fluxum uen-
tris, uel pleurifim, uel peripleumoniam.

Et summarie, quotiens caliditas, uel frigiditas egreditur modū natura-
lem, uel sudor quotiens accidit in aliquo membro, prognosticat morbū
futurū in ipso membro, & præcipue quotiens mutatur aliqua dispositio
naturalis de modo eius cōsuetudinis approbatę, prog. morbum futurū.

Hic forte aliquis dicet. Dignum & sufficiens nobis est, uti medicina **Obiectio.**
breuiter: eo qđ sufficiens erat aliquibus medicis nostri temporis, de aqua
ordei, seminū, syr. acet. & tamarind. tamen si adest fluxus intensus, dere-
linquendi sint tamarindi. Et nulla abhibenda est æqualitas, aut distinctio
in speciebus febrū, sed si aliquotiens augetur febris, nutriendus est cibo
agrestæ, aut re proxima eius regimini, in eo quod competit ipsi tempori:
credendo cum ipso regimine conseruare uirtutē. Multiplicata est audacia **B**
euacuatione inutili, et derelictis medicinis distinctis ad utilitatem cuiusli-
bet morbi, & in eo quod ad cōseruandam uirtutē uidetur utile, ac dubie-
tate remota, alias adhibita, curando morbū frigidum cum medicinis ca-
lidis. Non minus superpositionis emplastrorū prohibitōe, in eo, quod
emplastrandum est: et paucitate cōsiderationis in cōseruatione uirtu-
tis, quæ dicitur pecunia capitalis. Et dimissis dictis antiquorum medico-
rum approbatorum in curatione morbi, in eo cuius firmum est experi-
mentum, & uerificatum, est utilitas iuxta ordinem cuiuslibet morbi ex-
culat se in omnibus hīs: qđ complexiones mutatae sunt, & curę quæ sunt
in libris antiquorum medicorum, irritae sunt & priuatae.

Respondendū est huic cōtradictori: qđ medicus qui breuiter utitur eo **Responsio.**
quod dictum est, expulsus est a dignitate scientiæ: propter durabilē per-
seuerationem eius in quiete & pigricie mentis eius, & subiectionem exe-
cutionis uoti eius. Et si executio uoti eius, & pigricies, sunt fundamenta
eius quietis, eum expellentēs a salute, se addiderūt periculo & uituperio
manifesto. Dicitur enim pigricies, non uideri pecunia carere, & sollicitu-
do pons uictorię prædicatur. Dixit nempe Hippo. Vita breuis, ars uero
longa. Vnde breuis est uita hominis, ad distinguendum rationem scienti-
æ medicinæ. Et hoc est contra opinionem quorundā, dicentium, qđ me-
dicinæ documentū tradendum est in una hora. Et medici rationis cōtra-
dicunt dictę sectæ ingenij: unde dicūt, qđ possibile sit, qđ tradat documen-
tum medicinæ in spacio sex mensium. timorosa est em̄ penes eos, calida
medicina in cura morbi frigidi, ex ignorantia ipsorum in iuuamentis,

Cextimatione habita, quod breuis cura facta cum medicinis frigidis, est minoris fallaciae & nocuenti: & non respondet ratio extimationi eidem, cum usus medicaminis frigidi, sit maioris nocuenti in loco inconuenienti etus, sicut usus medicaminis calidi in loco incongruo. Et si aliquis contra dicat: quod si utimur medicamine frigida in loco inconuenienti ei, nocuentum eius non erit ut usus medicaminis calidi in loco incongruo eius. Respondendum est ei, quod eius iudicium non est firmum, & oppositio eius reuelat ignorantiam eius, quia secundum rationem nulla distinctio est inter ea. Sed audacia facta est in intensa euacuatione absque opportunitate eius: & paucitas conseruationis uirtutis est maioris periculi. Et iam dicte sunt certae conditiones, quae obtinendae sunt in cura cuiuslibet morbi, iuxta quod ediderunt periti medici, consecutis prius conditionibus predictis in complexione, aetate, dispositione aeris, & aliorum de quibus facta est adaequatio condigna studio & posse toto. Ignorata quidem intentione antiqua, eorum ignorantiam occultant: dicentes, quod dictum peritorum est iustum: cum sit significans super uiam salutis: tamen occultum sensum habet, & manifestum. Et hoc certum est contra eos: quod manifestus sensus dicti ipsorum non potest firmari nisi post cognitionem medullae sensus occulti ipsius. Et per studium satis faciens reuelatur recitudo. Et qualiter id quod remouet morbum, poterit conseruare uirtutem: & uirtus non seruatur nisi consimili. Et

D morbus non remouetur, nisi per contrarium: & qualiter simile & contrarium possit indicari unum: et qualiter id quod remouet frigidum, possit remouere calidum: cum sint duo contraria: quorum unum non inuenitur, nisi in priuatione alterius. Et abstinencia cibi penes eos facta in cura iuiuslibet febris, quia antiqui intellexerunt quod in aliqua febre debet cibari patiens post paroxysmum, & in aliquo tempore paroxysmi, ut cum fortis debilitas uirtutis adest, et dubitatur ne deficiat ex uiolentia paroxysmi. Et in alio nulla est tradenda nutritio. Sed aliquando dubitatur de aqua ordeii. Et uiri medici regimen proprium distinguunt cuiuslibet morbi. Et si morbus est uelocis declinationis, subtilis materiae, eminente uirtute forti, regendus est patiens cum dieta subtili: & econuerso. Quare facienda est dieta iuxta morbos ipsorum. Vbi uero dixerunt, quod complexiones mutatae sunt: intentio ipsorum debet declarari sic. Vtrum complexiones in toto mutatae, an in parte, & si intentio ipsorum sit, quod in toto intellectualis ratio dictum eorum refutet, quia necessario complexiones erunt aequales, aut inaequales: singulares, aut compositae. Si singulares: aut cholerae, aut frigidae, humidae, aut siccae. Si compositae, aut calidae aut humidae: aut calidae et siccae, frigidae aut humidae, aut frigidae aut siccae. Et sic de dicto ipsorum intelligitur, quod complexiones sunt mutatae: quod in eis est addita decima complexio ultra quam dictum est in ipsa diuisione rationis. Et si intentio est: quod in parte, mala est loquela ipsorum in hoc, & non minus intentio. Sed iam in loquela reprobatur est dictum ipsorum, ubi dixerunt: quod mutatae sunt in toto: possibile est, quod intentio ipsorum sit, quod complexio calida in hoc tempore dominatur super hanc regionem: et si super hoc cadit intentio ipsorum, licet non sequatur eam ipsorum loquela,

Distinctio regimis morbi.

notum est, quod iuxta eam utendum est eo quod dixerunt medici, ad curandum morbum frigidum cum medicamine calido, in etate, regione, & aere, prout competit. Et si quis allegat: qualiter hoc intelligendum, et quare si complexio calida dominatur super aliquam regionem aliquo tempore, non utimur medicamine calido in cura morbi frigidi: licet hoc raro inueniatur. Medici dixerunt certam significationem super quamlibet regionem multae caliditatis, aut frigiditatis. Vnde certificata specie morbi, & cognita causa eius, consequentis conditionibus praedictis, utendum est in eis medicamine iuxta modum ipsarum: & si morbus est calidus, curandus est cum frigido: si frigidus, calido. Et si complexio calida dominatur super aliquam regionem, utendum est medicinis calidis: in alijs regionibus, frigidis. Et si dominatur in aliquo tempore in quo dominabatur frigiditas, conseruandae sunt conditiones regiminis quae conseruantur in hyeme, uel aestate: nam de frigiditate hyemis non potest dici sicut de caliditate aestatis. Et si dicat, quod omnis regio est calida, & in qualibet complexione non diuersificatur hyems et aestas, neque ethiopes, neque scoti. Et si hoc esset, negaretur ab eo testificatio rei certae: & quilibet homo licet tempus agat aliquid in complexione eius, si credit quod hoc agat in quolibet animali, & uegetabili, subuertendo naturam cuiuslibet frigiditatis ipsorum ad caliditatem, sequeretur quod portulaca fieret calida, & lactuca: & quod complexio frigida cuiuslibet animalis, potest mutari ad caliditatem agentem in tempore in eam. certificata enim sunt per medicos famulos signa caliditatis & frigiditatis. Vnde prout inuenimus signa significantia super morbos ipsos, remouere debemus cum eis contraria. Vbi uero contradixerunt, prohibendo emplastra: certum est, quod medici composuerunt de hoc lib. et dixerunt utilia, & ipsorum utilitates. Et iam intelleximus per aliquos, quod ipsi sic allegant: quod impossibile est, ut aliquod emplastrum non sit calidum, aut frigidum. Et si calidum, attrahet ad locum cui superponitur superfluitatem additam super eam, quae est in eo: si frigidum, prohibet dissolutionem eius quod est in eo. Et haec allegatio est inepta. cum dictum eorum iaceat super diuisionem insufficientem. Secuti sunt in omni diuisione hoc quod non debent sequi. Insufficiencia uero diuisionis oritur tali modo. Quia qui diuisionem alicuius rei debet facere habeat praesentes omnes diuisiones rei integrae quam diuidere conatus est, & eas diuidat ordinarie: et si aliqua pars diuisionis occultatur, & non manifestatur, contradictori eius dicere potest, quod tale diuisionem negasti: & id quod dixisti, quod impossibile est, quod omne emplastrum non sit calidum, uel frigidum, non est uerum. quia possibile est, quod sit temperatum: ergo nec cal. nec frig. Etiam sequuti sunt in quolibet diuisione dicta per eos id quod non debet sequi tali modo: dicentes, quod cal. attrahet ad locum superfluitatem. Et hoc est ineptum, imo falsum. quia possibile est, quod sit calidum, & non attrahat. quia inuenitur cal. non attrahens, sed turbans, dissoluens, & congelans sicut medicinae calidae dissolutiuae, quae dissolunt, & non attrahunt super

C fluitatem ad locum. sicut camomilla quæ dissoluit, & attrahit de sui proprietate. Et corpore purgato, licet aliquis locus in eo emplastratur cum eo quod dissoluit & attrahit, non attrahetur aliquid per id propter purgationem corporis præcedentem. ut patet in adamante, qui non attrahit nisi affuerit ferrum: & est simile de humore peccante superfluo, qui ante purgationem ab emplastris attrahitur, sed post euacuationem non, sed dissoluitur. Etiam ubi dixerunt. Sed frigidum prohibet dissolutionem: non uerum, quia possibile est, quod emplastrum sit frigidum, & non prohibeat dissolutionem, sed erit frigidum & dissoluens. ut farina ordeï, aqua permanens. In quo est secretum secretorum medicorum antiquorum & philosophorum. Etiam aliqui dicunt, quod quædo emplastrum est frigidum, reuocat calorem ad interiora corporis. Et hoc dictum est diuersum alteri. quia reuocatio caliditatis, necessario dissoluit ex uia caliditatis inmissæ. Verumtamen de superpositione rei frigida, si durauerit super membrum, licet in primis fugiat caliditas ad interiora, tamen ob assiduitatem eius continuabit frigiditas eius, cum interioribus suis, itaque fiet unum & idem. Quia in habentibus symbolum, facilis est transitus. Res etiam frigida iuuant ad dissoluendum. quia quotiens calefit membrum, egreditur ab æqualitate complexionis in membro debilitate illud, & debilitatum non potest dissolue id quod in eo est: tamen quando superponitur ei frigidum, infrigidando illud, inducit ad æqualem complexionem, et uirtutem: & uirtus corroborata in eo, dissoluit id quod obtinetur in eo. quia quotiens membrum fit in æqualitate, attrahit ad se iuuamenta, & expellit nocuenta: & res reducta ad naturalem complexionem reductur ad consuetudinem. Et si aliquis dicat: si ponatur calidum cum frigido, nullius erit utilitatis, & effectus unius irritabit effectum alterius. Dicitur ei, quod non, sed magnæ utilitatis erunt, & inducentur ad æqualitatem. Suscitur enim ab æqualitate effectus æqualis, & dissoluet propter caliditatem quæ est in eo, et prohibebit superfluitatē: et infrigidabit propter frigiditatem, et mortificabit mortificationē utili et p̄ futura. Ergo in quolibet ipsorum est magna utilitas, si compositione elementalī fuerint continuata, & debito regimine nature recta. Et non sequitur quod dicitur: postquam compositio cadet inter ea, paratur utilitas cuiuslibet eorum. cum composita plura sint de calido & frigido, & ex æqualitate ipsorum exeant utilitates & iuuamenta in eo super quod fuit compositio ipsorum. Vnde cum morbus habeat quatuor tempora, sicut annus. scilicet principium, augmentum, statum, et declinationem, quodlibet ipsorum temporum exigit medicamentum diuersum alijs temporibus. quia Principium exigit res confortatiuas, et repletuissimas, scilicet frigiditas, & prohibitiuas: et cum tunc in ipso tempore principium inanitionis sit, & in membro non sit de quantitate, de qua dubitandum est de priuatione dissolutionis, illud tempus exigit id quod prohibet manationem ad membrum, & restitui ei uirtutem ad expellendum. Tempus uero augmenti exigit id quod dissoluit, adiuncto tamen cum eo quod infrigidat. Et hinc

T
 ipsa contriugit
 habet, exigit
 cum multa di
 uone. Tempus a
 tunc materia
 super morbi
 morborum in tot
 est superp
 ubi dixeru
 competens er
 ipsorum a
 tunc non eū, quia
 membro cui super
 uiamēti er
 anteq̄ com
 ad modū emp
 effectus eius.
 continetur
 Et ad id que
 uamentum ipsi
 annū, satis
 Et Deus excel
 nam, inducendo
 rectam, iung
 iacet n
 Et sic creat
 temper

et hinc postea coniugit etiam, quod tempus status, eo quod manatio ei = **A**
 us finem habet, exigit id quod dissoluit, tamen adiunctum cum eo quod
 infrigidat cum multa dissolutione, & id quod infrigidat cum minore in =
 frigidatione. Tempus autem declinationis, dissolutiua absq; infrigidatio =
 ne. Et cum tunc materia sit in principio dissolutionis, & uirtus sequetur,
 est uictoria super morbum. Etiam dixerunt periti medici de iuuamen =
 tis emplastrorum in toto, cui opportuna uidentur. Et si quis dicat: quod
 incompetens est superpositio emplastrorum. Dicere debet, quod medici =
 peccauerunt ubi dixerunt, quod iuuabilis est superpositio emplastrorū;
 aut quod competens erat ipsorum superpositio: tamen nunc amissum est
 iuuamentum ipsorum ad corroborandum errorem ipsorum. quod tñ fal =
 sum est et erroneū, quia medici uerū dicunt, & affirmāt, q̄ emplastrū pro =
 ximū sit mēbro cui superponit: cū rebus alijs sumptis et bibitis, eius effe =
 ctus maioris iuuamēti erit. quia res sumptę & bibitę multā muatritionem
 sequuntur, anteq̄ competentes sint membro, debilitatis uirtutibus ipsa =
 rum, non ad modū emplastri, in eo tñ sunt manentes absq; aliqua dimi =
 nutione effectus eius. Et de Canone Curarū hoc iustū uidebat, quod
 medicamen continuetur cum membro curando de proximiori loco et u =
 tiliiori ipsius. Et ad id quod dixit, quod emplastrū iuuabile fuerit: tamen
 defecit iuuamentum ipsius, propter mutatiōem locorum, complexionū,
 & temporum anni, satis factum est ei superius qualiter intentio ipsorum **B**
 inepta. Et Deus excelsus subueniat nobis, ad discernendum scientiam

ueram, inducendo nos sua gratia ad rectitudinē, & semitam

rectam, iungendo siccum humido, in quo totum

iacet magisteriū: cū ipse solus, fons,

et origo omnis sciētiae ex

istat, intelle

ctusq; creatæ et increatæ. Cui laus sit & gloria

semper per infinita seculorum secula,

A M E N.

INDEX CANONVM præmissorum in singulos Tacuinos sequentes.

Intellectus, & partitio uniuersalis Tacuinorum III
 Tabula uniuersalis ægritudinum, & morborum cum speciebus eorundem VI VII

C A N O N

Febris Ephimeræ	VIII	Neruum Visus, & dolorum Aurium	XXVIII
Febris Putridæ	X	Narium	XXIX
Apostematum	XI	Odoratus, & Linguae	XXX
Morborum superficiei corporis ex causis interioribus non appropriatis alicui membro	XII	Laborum, Oris, & Dentiū	co.
Morborum accidentium Capiti, & Faciei	XIII	Gingiuarum, & Vuulae	XXXI
Morborum accidentium Manibus & Pedibus	XIII	Morborum Gutturis, Epiglotti, Pulmonis, & Cannaliū ipsius	co.
Vulnerum, & Ulcerum	co.	Sputi sanguinis, & saniei; morborum item panniculi, cerebri, diafragmatis, & Cordis	XXXIII
Combusturae ignis, extractionis telorum, spinæq; percussione item cum fustibus.	XV	Morborum item Cordis	XXXIII
Morsuum & punctorum animalium uenenosorum	XVI & seq.	Hyfophagi, & Stomachi	XXXV
Medicinarum mortiferarum	XVIII. XIX	Stomachi item	XXXVI & seq.
Sodæ, & specierum eius	XIX	Intestinorum, & partium inferiorum	XXXIX
Morborum Cerebri	XXI	Epatis	XL
Medullæ spinalis	XXIII	Hydropisis, morborum item Felis, & Splenis	XLI
Palpebrarum	XXIII XXV	Splenis item, & Renum	XLII
Coniunctiuae	XXVI	Vesicæ, Sifac, et Testiculorū	XLIII
Corneae	co.	Testiculorū item, et Veretri	XLIII
Vuae, Cristallinae, &c.	XXVII	Matricis	co. & seq.
CANON ultimus, generalem instructionem & obseruantiam tradit, tam Medico, q̄ agro in ministrandis, & recipiendis medicinis.		Mammillarum	XLVI
		Ancharum, et Pedum	XLVIII

Sequitur Tacuinorum tabule particulares, huius operis.